

ΕΣΤΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΑΔΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ. _____

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

1884

[ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ₪Ρ. 6 - ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ₪Ρ. 8

ενηλ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπολιτη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΑΘΗΝΗΣ

Γ. ΚΑΣΔΟΝΗΣ, ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Γραφείον της 'Εστίας: 'Επι της Λεωφόρου Πανεπιστημίου, 38.

1884

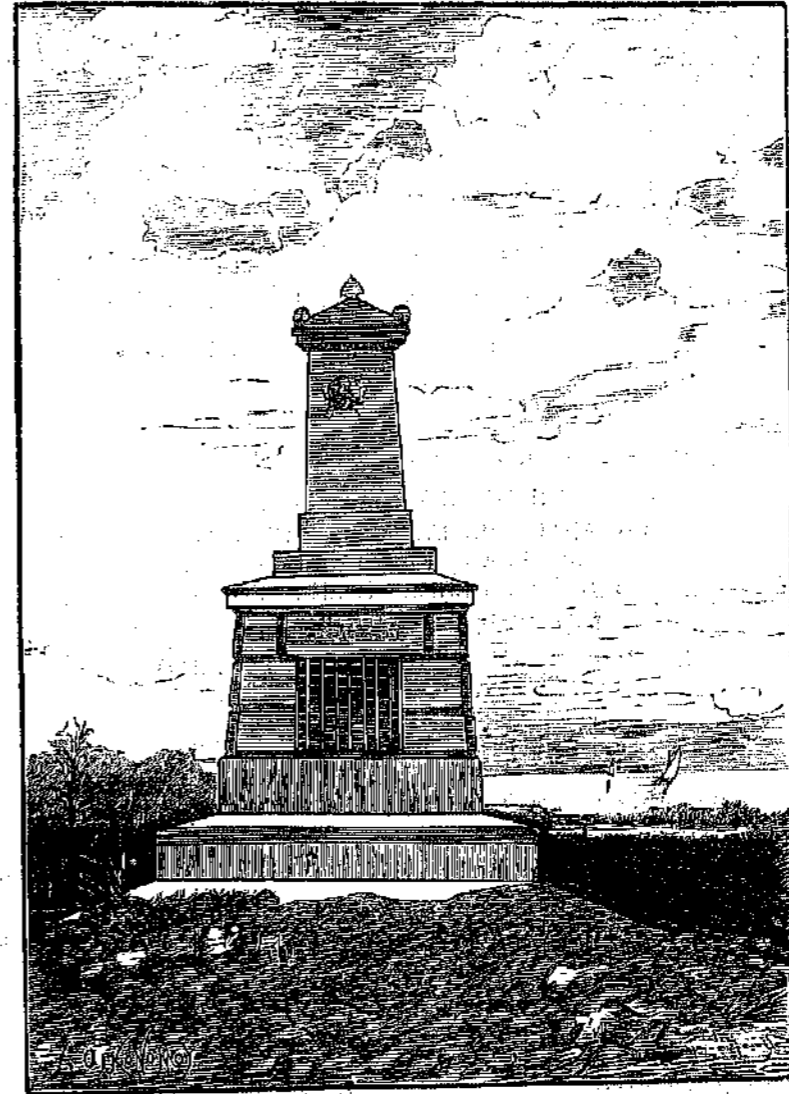
ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΖ'

Συνδρομή ἑτησίαν: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Ἀνὸν ἀργύρια ἀπο 1 Ἰανουαρίου ἕως καὶ ἰσὺς ἑξήμισιαι. — Γραφεῖον διευθ. Ἐστ. τῆς λυμ. Πανεπιστημίου 29.

22 Ἀπριλίου 1884

ΤΟ ΕΝ ΦΑΛΗΡΩΙ ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΤΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ¹

Ἐν μέσῳ τῆς γραφικῆς τοῦ Φαλήρου πεδιάδος λευκάζον, περίοπτον, ὑψοῦται τὸ μαρμάρειον μνημεῖον τοῦ Καραϊσκάκη καὶ παρ' αὐτῷ δὲ τάφος εἰς ἐν κατετέθησαν ἐν Σαλαμίνος ἀνακομισθέντα τὰ λείψανα αὐτοῦ. Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐφ' οὗ ἐγένετο ἡ ὑψίστη θυσία ἀνηγέρθη ὁ βωμὸς τῆς εὐγνωμοσύνης τῆς Ἑλλάδος, ἱερὸν προσκυνητήριον πάσης καρδίας θαυμαζούσης τὸν ἡρώσιμόν, τὴν φιλοπατρίαν, τὴν ἐλευθεσίαν.

¹ Ἐξάρχθη κατὰ σχεδιογράφημα τοῦ διακεκριμένου ἡμῶν καλλιτέχου κ. Ν. Λύτρα.

Οὐδὲν ἄλλο χῶμα ἦτο ἀξιότερον, νὰ ἐγκρύψη τὰ εἰσατὰ τοῦ ἥρωος τῆς Ἀραχιδῆς καὶ τοῦ Χαϊδαρίου τοῦ χῶματος ἐκείνου τοῦ βαντισθέντος διὰ τοῦ πολυτίμου αἵματος τοῦ τῇ 22 Ἀπριλίου 1827 ὑπ' αὐτὸ δὲ κεῖται ὁ ἐκ τῶν σπλάγγων αὐτῆς τῆς ἐπαναστάσεως ἐξελθὼν ἥρωας, ὁ δι' αὐτῆς καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἀναδειχθεὶς μέγας, ὁ τοσοῦτον διὰ μιᾶς ἀγαπῆσας τὴν Πατρίδα, ὥστε ἡ φλόξ τῆς ἀγάπης αὐτῆς νὰ καύσῃ πᾶν τὸ ταπεινὸν καὶ ἰδιοτελεῖ, ἐν αὐτῷ, ὁ τοσοῦτον ἐμφορηθεὶς τοῦ πνεύματος τῆς ἐλευθερίας, ὥστε

γίγας υπεράνω πάντων δι' αὐτῆς νά ὑψώθῃ, υπεράνω στρατηγῶν ἐνδόξων ἤδη καὶ ἡρώων περιωνύμων καὶ ἀτιμώτων, αὐτὸς ὁ νόθος υἱὸς τῆς Καλοῦραας, ὁ μέγχι τοῦ 1826 κοινὸς καὶ ἀγνωστὸς ἑπλαρχηγός. Ὑγρὸς τῆς ὑπὸ μικρῆς τάφρου περιβαλλομένης λιωρίδος γῆς κείτῃ ὁ ἀτρόμητος στρατηγός, ὁ σύρων ὄπισθεν αὐτοῦ τὴν νίκην, καὶ τοσαῦτον ἐν αὐτῷ πάσας τῆς Ἑλλάδος συγκορυφώσας τὰς ἐλλήδας, ὥστε ὄπρτε τὸ ἀπαίσιον τοῦ θανάτου ἀγγέλιμα διεδόθη ὀλοφυρμοὶ καὶ γροὶ ὡς ἔφρανον ἀντήχησαν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδα, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κολοκοτρώνης ὡς νήπιον ἔκλαυσε· διότι ὡς πάντες οἱ μεγάλοι ἄνδρες οἱ ὑπὸ τῶν μεγάλων γεγονόντων δημιουργοῦμενοι· καὶ δεσπόζοντες αὐτῶν καὶ ἐν ἑαυτοῖς τὰς τύχας τοῦ θένους των κρατοῦντες, ὁ Κραϊσκάκης ἐθεωρεῖτο ὡς τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος ἐν χερσίν αὐτοῦ κρατῶν, δι' ὃ αὐτοῦ θανάτος

μαύρη ἀπελπίσια κατέλαθε τοὺς Ἕλληνας ὅτι ματ' αὐτοῦ συναπέθανε καὶ ἡ ἐλευθερία καὶ ἐπὶ τοῦ τάφρου τούτου συνεβήθησαν καὶ ταύτην. Ποτὸν δ' ἐκφρασιμώτερον ἐλεγείον τῆς σπαρακτικῆς ἐκείνης τραγῆς, ἢ ἡ ἐθνικὴ Συνέλευσις τῆ 25 Ἀπριλίου 1827 ἐρηξεν ἐξ ὀνόματος καὶ ἐκ καρδίας τοῦ θένου θένους; Ἀπὸ ἡμίσεος ἤδη αἰῶνος κείτῃ ἐκεῖ ὅπου ὁ θάνατος ἀνέκοψε τὸ μεγαλοῦργόν του στάδιον· καὶ θένων δ' ἐτι μένει εἰς τὴν θέσιν τοῦ πιστοῦ φρουρός τῆς ἐλευθερίας ὑπὸ τὰς ἔψεις τῆς Ἀκροπόλεως, τῆς ὁποίας τὴν ἀπελευθέρωσιν εἶχεν ἐν νῶ ἐκπνέων.

Ἐπὶ τοῦ μνημείου ὑπάρχουσι ἀναγεγραμμένα αἱ ἐξῆς τρεῖς ἐπιγραφαί. — Ἐντὸς μὲν βαθείας κόγχης, ἥτις κλείεται διὰ σιδηροῦ κίγκλιδιώματος, ἐπὶ μικρῆς πλακῆς ἀναγράφονται τὰδε:

**ΕΝΘΑ ΠΑΝΕΛΛΗΝΩΝ ΚΡΑΤΕΡΟΣ ΠΡΟΜΑΧΟΣ
ΚΑΡΑΙΣΚΟΣ
ΚΕΙΤΑΙ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΑΣ ΕΥΝΟΜΙΑΣ ΤΕ ΘΑΝΩΝ
ΤΗΙ ΔΕΥΤΕΡΑΙ ΜΕΤ' ΕΙΚΑΔΑ ΑΠΡΙΛΙΟΥ
ΧϠΗΗΗΗΔΔΠΙΙ**

Ἐπὶ δὲ τοῦ ἄνω μέρους τῆς προσόψεως τοῦ μνημείου τὰ ἀκόλουθα·

**ΕΠΙ ΘΘΩΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
ΕΠΙ ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΑΡΜΑΝΣΠΕΡΓΟΥ
ΚΟΒΕΛΛΟΥ ΚΑΙ ΕΙΔΕΚΚΟΥ
ΤΟΔΕ ΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΑΝΗΓΕΡΘΗ
ΓΕΩΡΓΙΩ ΚΑΡΑΙΣΚΑΚΗΙ
ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΓΕΝΝΑΙΟΙΣ ΣΥΝΑΓΩΝΙΣΤΑΙΣ ΤΟΥ
ΠΕΣΟΥΣΙΝ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ
ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ
ΤΗΣ ΑΝΕΓΕΡΣΕΩΣ ΕΠΕΜΕΛΗΘΗΣΑΝ
ΟΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΛΕΤΤΗΣ ΚΑΙ ΒΙΛΕΛΜΟΣ ΛΕΣΟΥΙΡΟΣ**

Ἐπὶ δὲ τῆς ὄπισθεν αὐτοῦ ἐπιφανείας ἀναγιγνώσκονται ἐν στεφάνοις τὰ ὀνόματα τῶν τόπων, ἐν οἷς περιγενεῖς ἠγωνίασθη, καὶ τὰ τῶν συναγωνιστῶν αὐτοῦ:

**ΔΟΜΒΡΕΝΑ ΑΡΑΧΟΒΑ ΚΑΜΑΤΕΡΟ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΡΑΙΣΚΑΚΗΣ**

ΛΑΜΠΡΟΣ ΒΕΙΚΟΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΣΑΒΕΛΛΑΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΑΚΟΣ	ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΕΓΓΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΣ ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ	ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΤΟΥΣΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΡΙΤΣΙΚΗΣ	ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΠΓΓΕΣΗΣ
ΣΥΜΕΩΝ ΖΑΧΑΡΙΤΣΑΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΧΟΥΡΜΟΥΛΗΣ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΡΑΒΑΡΙΤΗΣ	ΣΠΥΡΟΣ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΪ	ΣΤΡΑΤΗΣ ΑΙΝΙΤΗΣ
ΙΑΝΝΑΚΗΣ ΣΟΥΤΑΝΗΣ	ΖΑΧΟΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ
ΜΠΟΥΡΜΠΑΧΗΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ ΝΟΤΑΡΑΣ
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΓΑΛΙΑΤΣΗΣ	ΙΣΑΥΡΙΔΗΣ

**ΝΙΚΩΝ ΤΩΝΔΕ ΛΑΧΩΝ ΚΕΙΝΟΙ
ΣΤΕΦΑΝΟΥΣ ΑΜΑΡΑΝΤΟΥΣ
ΦΑΛΗΡΩΝ ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ ΔΙΣΤΟΜΟΝ ΧΑΙΔΑΡΙ**

**ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟΝ
ΤΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ**

(22 Ἀπριλίου 1827)

Μετὰ τὴν ἀξιωμαθὲν κατὰ τὴν Ρουμελίαν στρατιάν τοῦ ὁ Κραϊσκάκης ἀπερσεύσε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἀττικὴν. Ἐσσαράς περίπου μῆνας διήρκεσαν ἡ νικηφόρος ἐκεῖνη ἐκστράτευσις. Ὅταν τῆ 25 Ὀκτωβρίου 1826 ἐξεστράτευσε εἰς Ἐλευσίνας, ἔπασα ἡ Στερεὰ Ἑλλάς ἦσαν ὑποσταταμένη εἰς τοὺς Τούρκους· ὅταν δὲ τῆ 21 Φεβρουαρίου 1827 ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὸ Δίστομον ἵνα μετὰ δύο ἡμερομηνιαίων συνεχῆ ὁδοιπορίαν ἀνακίμῃ εἰς Ἐλευσίνα, ἀπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου μέχρι τῶν Ἀθηνῶν οὐδαμῶς ἄλλοῦ, ἐφαίνετο ὀθωμανικὴ σημαία εἰμὴ ἐντὸς τῶν παραλίων φρουρίων τοῦ Μεσολογγίου, τῆς Βοιωτίας καὶ τῆς Ναυπλίου. Καθ' ὅλην τὴν λοιπὴν Στερεάν, ἀπὸ τοῦ Μακρυνόρου μέχρι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ἐπετρύγιζεν ἡ σημαία τῆς ἀνεξαρτησίας· τρία δὲ μεγάλα κατορθώματα ἐπεσφράγισαν τὸ ἀποτέλεσμα τούτου· ἡ νίκη τῆς Πάροδος, τὸ περὶ Τουρκωζήριον πρακτικόν καὶ ἡ διάλυσις τοῦ περὶ Δίστομον στρατοπέδου τοῦ Ὁμήρ πασῶ.

Ταῦτα συντελέσας ὁ Κραϊσκάκης ἐπανῆλθεν εἰς Ἐλευσίνα, πειθόμενος εἰς τὰς ἐπιεικῆς προσκλήσεις τῆς Κυβερνήσεως, ἵνα ἐξαναγκάσῃ εἰ δυνατόν τὸν Κιουταγῆν νὰ λύσῃ τὴν πολιτικὴν τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ἢν πρὸ μῆνῶν ἤδη ἐπολιόρει ὁ Τούρκος στρατάρχης. Πρὸς τούτο ὁ Κραϊσκάκης ἐζήτησε νὰ ἐπισύσῃ τὸ κατὰ τὴν Ἀττικὴν στρατοπέδον του κυριώδυν τὸ ἐν Πειραιεὶ Μετόχιον τοῦ ἀγίου Σπυρίδωνος, κατεχόμενον ὑπὸ σώματος Ἀλβανῶν. Οἱ ἐν τῇ Νοῦῃ ἐκεῖνη πολέμιοι ἦσαν ἀπάνταχθεν ἀπνεκτικισμένοι. Ζήτησαν τὸ ἀνάγκη, ἵνα διαπραγματευθῶσι περὶ ἐξόδου, πρότειναν νὰ ἐπιτραπῇ αὐτοῖς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις τουρκικὸν στρατοπέδον μετὰ τῶν ὅπλων καὶ τῶν σκευῶν. Οἱ ὅροι οὗτοι κατ' ἄρχας μὲν ἀπεκρούσθησαν, κατόπιν ὁμῶς ὁ Κραϊσκάκης ἠναγκάσθη νὰ ἀποδεχθῇ αὐτούς, πιεζόμενος ἀπὸ τὴν ἀνυπομονήσαν τοῦ στολάρχου Κόχραν τοῦ νὰ καταληφθῇ τὸ Μετόχιον δι' ἐξόδου. Γενομένων τῶν συνθηκῶν, οἱ Τούρκοι περὶ μεσημέριον τῆς 16 Ἀπριλίου, παραδόντες μόνον τὰς σημαίας, ἐκίνησαν ἀπὸ τὸ μοναστήριον πρὸς τὸ στρατοπέδον τοῦ Κιουταγῆ προπορευομένου καὶ ὀδηγοῦντος αὐτοῦ τοῦ Κραϊσκάκη, ὅστις ἐνόμισεν δεῖ διὰ τῆς παρουσίας του θάλλει ἐτι μᾶλλον προλάβει πᾶσαν ἀταξίαν. Ἀλλὰ πλῆθος μέγα στρατιωτῶν εἶχε συρρεύσει ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν διερχομένων· ἡμᾶ δὲ προεχώρησαν ὀλίγον οἱ Τούρκοι, στρατιωτικῆς Ἑλλῆν ἐζήτησε νὰ λάβῃ βλαίας ἀπὸ ἕνα ἐξ αὐτῶν τὸ ὄπλον του· ὁ Τούρκος ἀντέταξε, καὶ ἐπειδὴ ἐπιμένοντος τοῦ Ἑλλῆνος ἐπυρόβολησε, παρευθὺς γενικὸν καὶ πυκνὸτατον ἐξερρήγη κατὰ τῶν διερχομένων τὸ πῦρ. Οἱ παρευθέντες ἀξιωματικοὶ ἐπροσπάθησαν παντὶ σθένει νὰ καταπαύσωσι τὴν παραγῆν μεταχειροθέντες καὶ παρακλήσεις καὶ ἀπειλάς· ἀλλὰ τίς εἰσηκούετο; Αὐτὸς ὁ Κραϊσκάκης τὸν ἔσχατον ἔτρεψε κίνδυνον ὀγωνιζόμενος νὰ ἀναγκάσῃ τὸν φόνον, καὶ βλέπων δεῖ ματαίως ἀγωνίζεσθαι ἀνέκραξε πρὸς τοὺς Τούρκους· «σκότωσατέ με καθὼς σὰς σκοτώνω.» Δὲν τοὺς ἐκούσθη δὲ αὐτὸς· ἄλλοι δὲ ἔπρην οἱ παραίτησι τῆς σφαγῆς ταύτης, καθ' ἣν διακόσιοι περίπου ἔπασον Ἀλβανοί, καὶ μόλις ἐβδομήκοντα περίπου ἔφθασαν νὰ διασωθῶσιν εἰς τὸ στρατοπέδον τῶν ὁμογενῶν.

Ἡ ἐπικρατὶς αὕτη κατέλιπε καὶ παρώργισε τοσαῦτον τὸν Κραϊσκάκη, ὥστε ἐν τῇ ἐξέψει τοῦ θένου τοῦ ἀπερσεύσε καὶ νὰ ἐγκάταλεψῇ τὸ στρατοπέδον, εἰπὼν δεῖν θάλλει πλέον νὰ διοικῇ ἐπικρατὸν καὶ ἀπιστον

στρατεύμα. Μόλις δὲ κατεπίσθη ἐκ τῶν παρακλήσεων τῶν σημαντικωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ νὰ ἀναλάβῃ τὴν συνέχειαν τῶν ἐργασιῶν. Ἀλλὰ τὴν ἀπάνθρωπον αὐτῶν πρᾶξιν ἐμελλον οἱ Ἕλληνες μετ' οὐ πολὺ νὰ πληρώσωσι βαρῶτα δι' αὐτῆς τῆς ζωῆς του στρατηγῶ καὶ τῆς ἀμέσως κατόπιν ἐπελευθέρωσιν θένους ἐν Φαλήρῳ πανολεθρίας.

Τὰ περὶ τούτου διηγείται ἀφελοῦς ἄμα καὶ ζωηρῶς ὁ τὴν βιογραφίαν τοῦ Ρουμελιώτου στρατάρχου ἐκδοῦς ἐν Καλλιῶ τῷ 1833 Δ. Αἰλιῶν ὡς ἔπεται.

«Ὁ Κραϊσκάκης, ἔχων πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν κίνδυνον τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ βλέπων τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ κάμῃ κανὲν ἀποφασιστικὸν κίνημα ὑπὲρ τῶν ἐν αὐτῇ πολιορκουμένων, πολλὰς ἡμέρας κατὰ συνέχειαν ἦτον εἰς ἀνησυχίαν καὶ περιφερόμενος εἰς τὰς διαφόρους θέσεις τοῦ στρατοπέδου ἐπαρτηρούσε καὶ ἐσχεδιάζεν. Ἐν μίᾳ δὲ τῶν ἡμερῶν παραλαμβάνει τοὺς σημαντικωτέρους τῶν ἀξιωματικῶν, καὶ μεταβαίνει εἰς τὸ εἰς Φαλήρῳ στρατοπέδον, διὰ νὰ κάμῃ καὶ ἐκεῖθεν παρατηρήσεις. Ἀφού ἰκανὴν ὥραν μετ' ὅτι τηλεσκοπίον περιεργάσθη ὅλον τὸν μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοπέδου καὶ τῆς Ἀκροπόλεως τόπον, ἐκάλεσε πλησίον του τοὺς ἀξιωματικούς καὶ τοὺς εἶπεν ὅτι νομίζει ὠφέλιμον νὰ κινήθωσιν οἱ Ἕλληνες πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν διηρημένοι εἰς δύο σώματα, ἀνὰ τέσσαρας χιλιάδας ἕκαστον, καὶ ἐπιδιασμένοι μετ' ὀκτῶ ἡμερῶν τροφῆς καὶ πολυμεφῶδια, καὶ μετ' ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα πρὸς κατασκευὴν ὀχυρωμάτων. Τὸ ἐν ἐκ τῶν δύο τούτων σωμάτων νὰ διευθυνθῇ δεξιόθεν, τὸ δὲ ἐξ ἀριστερῶν διὰ τοῦ ἐλαιῶνος· ἐδείκνυε δὲ ταῦτοχρόνως καὶ τὰς θέσεις ὅπου ἐνόμιζεν ἀσφαλῆς νὰ τοποθετηθῶσι τὰ σώματα ταῦτα, διὰ ν' ἀντικρούσωσι τὴν πρώτην ὄρμην τοῦ ἐχθροῦ, καὶ νὰ ἐνεργήσωσιν ἔπειτα ἐκεῖθεν περὶ τῆς προσόδου των εἰς Ἀκρόπολιν.

» Ἀφού ἐκοινοποίησε τὸ σχῆδιον τούτου καὶ εἰς τὸν στολάρχον Κόχραν καὶ εἰς τὸν ἀρχιστρατηγὸν Τζούρτζ, καὶ ἔγεινε δεκτὸν, ἐπροσκάλεσεν εἰς τὴν σκηνὴν του ὅλους τοὺς ἀξιωματικούς τοῦ στρατοπέδου διὰ νὰ σχεδιάσωσι λεπτομερέστερον περὶ τοῦ τρόπου, μετ' ὅποιον ἔπρεπε νὰ κινήθωσι τὰ σώματα, καὶ πᾶς καὶ ἀπὸ ποίου νὰ ὀδηγηθῶσι. Γνωρίζων δὲ τὸ φίλαρχον τῶν Σουλιωτῶν, ἐπρότεινεν εἰς αὐτούς νὰ ὀδηγήσωσι τὸ ἐν σώμα, τὸ δὲ ἕτερον εἶπεν ὅτι ἐμελλε νὰ τὸ ὀδηγήσῃ αὐτοπροσώπως ὁ ἴδιος· ἀνέλαθε δὲ εἰς τὸν ἑαυτόν του νὰ κινήθῃ εἰς τὴν ἐκ δεξιῶν ἐκστράτειαν, ἥτις ἐμελλε νὰ ἦναι ἡ δυσκολωτέρα, ἀλλ' οἱ Σουλιῶται κινούμενοι ἀπὸ φιλοτιμίαν καὶ ἀμύλλαν ἐζήτησαν νὰ διορισθῶσιν αὐτοὶ εἰς τὸ κινδυνωδέστερον μέρος, καὶ ὁ Κραϊσκάκης συγκατετέθη.

» Τὴν ἐπισύσαν ὁ Κραϊσκάκης διώρισε ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τῶν Σουλιωτῶν τὸν Ἰωάννην Νοταρᾶν καὶ τὸν Μακρυγιάννην, ἔχοντα ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν του τοὺς Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι ὡς ἐμπει-

ροι τῶν θέσεων ἐχρησίμευον καὶ ὡς ὁδηγοί. Αὐτὸς δὲ συνεκρότησε τὸ σῶμά του ἀπὸ τὰ λοιπὰ στρατεύματα. Μὴ ἔχων δὲ τὰ ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα, ἠναγκάσθη νὰ βραδύνη ὀλίγας ἡμέρας ἀκόμη τὸ κίνημα, ἕως οὗ νὰ προμηθευθῇ ταῦτα ἀπὸ Σαλαμίνα καὶ Ἀθίνας, ὅπου εἶχε στείλει ἐπίτηδες πλοῖα.

» Ἀφοῦ ἐφοδιάσθη καὶ ἀπὸ ταῦτα, εἰδοποίησε τοὺς ἀρχηγούς ὅσοι ἐμελλον νὰ ἐκτελέσωσι τὸ σχέδιον, διὰ νὰ ἐτοιμασθῶσιν. Ἐπλησίασαν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ τὰ πλοῖα εἰς τὰ ὅποια ἐμελλον νὰ ἐπιβῶσι στρατεύματα· ἀλλ' ἀνεβλήθη κ' ἐκείνην τὴν νύκτα τὸ κίνημα διὰ τινὰς ἐλλείψεις, τὰς ὁποίας δὲν ἐπρόλαβον νὰ οἰκονομήσωσι. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἐπεμφεν ὁ Καραϊσκάκης εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον ζητῶν πολεμφοδία, διὰ νὰ ἐφοδιάσῃ τὰ στρατεύματα, ὅσα ἐμελλον νὰ κάμωσι τὸ κίνημα· ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος τοῦ ἐπεμφεν ὀκτὼ μόνον κιβώτια, αὐτὸς νομίζων ὀλιγωτάτην τὴν ποσότητα ταύτην ὡς πρὸς τὸ πλῆθος τῶν στρατιωτῶν καὶ τὸ ἐπιχειρημα, καὶ γνωρίζων τὴν δυσκολίαν τοῦ νὰ ἐφοδιασθῶσιν ἄλλοτε, ἀφοῦ ἤθελον τοποθετηθῆ μακρὰν τοῦ στρατοπέδου καὶ τῆς θαλάσσης, ἠγανάκτησε καθ' ὑπερβολὴν, καὶ εἶπε μυρίας ὕβρεις ἐναντίον τοῦ ἀρχιστράτηγου, ἐπὶ παρουσίᾳ μάλιστα τῶν ἀπεσταλμένων του. Ἡ βραδύτης μὲ τὴν ὁποίαν ἐνηργεῖτο ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἐναντίον τῆς ἐπιθυμίας του, τὰ συμβαίνοντα συχρὰν ἐμπόδια, αἱ ἀντενέργειαι, αἱ ὁποῖαι πλαγίως τοῦ ἐγίνοντο, ἢ ἐνόμιζεν ὅτι τοῦ ἐγίνοντο, ἴσως καὶ ἡ συνεχὴς τοῦ νοός του ἐνασχόλησις εἰς τὸ κίνημα τοῦτο, τὸν ἐτάραξαν τόσο κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας, ὥστε ἐκυριεύθη ἀπὸ πυρετόν.

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν ἦτον ὁ Καραϊσκάκης, ὅταν ἐπαρουσιάσθη εἰς αὐτὸν ὁ Κώστας Βλαχόπουλος, ἀρχηγὸς ἐνὸς σώματος στρατολογηθέντος μὲ χρήματα τοῦ ἀρχιστράτηγου Ἰζούρτζι, εἰς τὸν ὁποῖον ἰδίως ἀνῆκε καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἦτον διωρισμένος εἰς ἓν ὄχυρμα πολλὰ πλησίον τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἀναγκαζόμενος νὰ ᾖ ἀδιακόπως εἰς πόλεμον ὑπέφερε πολύ, διότι ἐπληγόντο καθ' ἡμέραν ὀκτὼ ἕως δέκα ἐκ τῶν στρατιωτῶν του. Βλέπων λοιπὸν ὅτι ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἐγίνετο ἀσθενέστερον τὸ σῶμά του, καὶ διὰ νὰ προλάβῃ κάθε ἐνδεχόμενον ἐκονοποίησεν εἰς τὸν Καραϊσκάκην τὴν κατάστασιν του, καὶ τοῦ ἐζήτησε βοήθειαν. Ὁ Καραϊσκάκης ἀγανακτημένος ἀπὸ τὰ κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας διατρέξαντα, τεταραγμένος ἀπὸ τὴν θέρμην, δυσανεστημένος πρὸ πάντων διότι ὁ ἀρχιστράτηγος εἶχε δώσει χρήματα εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς στρατιώτας του, ἐνῶ δὲν εἶχον συμμαθεῖν τῶν κινδύνων τῆς ἐκστρατείας ταύτης, τὸν ἐδέχθη μὲ πολλὴν ἀγριότητα, καὶ ὠνειδίσειεν ὡς ἀνάνδρον καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς στρατιώτας του, τοῦ ἐπρόσ-

θεσε δὲ ὅτι, καθὼς αὐτοὶ μόνον καθ' ὄλον τὸ στρατόπεδον λαμβάνουν χρήματα, οὕτω πρέπει καὶ εἰς μεγαλειτέρους κινδύνους νὰ ᾖ καὶ ἐκτεθειμένοι. Ματαίως ὁ Κώστας Βλαχόπουλος ἐπροσπάθησε μὲ συστολὴν καὶ ταπεινώσιν νὰ δικαιολογήσῃ τὸ ζήτημά του· ὁ Καραϊσκάκης εὐρισκόμενος πάντοτε εἰς τὴν ἰδίαν ἐξέσπιν «Φύγε, εἶπεν εἰς αὐτόν, μὲ τοὺς ἑκακοσίους ἀνάδρους στρατιώτας σου τὴν θέσιν ἐκείνην διακόσοι μόνον ἐμπειροπόλομοι στρατιώται ἐνοὶ ἐκανοὶ νὰ τὴν φυλάξωσι» καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Γεώργιον Γεροθανάση, παρευρεθέντα ἐκεῖ, «Πήγαινε, εἶπε, λάβε διακόσιους ἀπὸ τοὺς ἀνδρείους συστρατιώτας σου, καὶ ἀνάλαβε τὴν φύλαξιν αὐτῆς τῆς θέσεως.» Ἐσπεύσθη ἔπειτα διὰ νὰ ἠσυχάσῃ καὶ νὰ κοιμηθῇ. Τὴν διαταγὴν ταύτην, ὡς πηγάζουσαν ἀπὸ τὴν ἐξέσπιν τοῦ θυμοῦ, δὲν ἐκρίναν εὐλογον νὰ τὴν βάλλωσιν εἰς ἐνέργειαν οὔτε ὁ Βλαχόπουλος, οὔτε ὁ Γεώργιος Γεροθανάσης.

Τὴν στιγμὴν ταύτην Κρητικοὶ τινες καὶ Ἰδραῖοι προχωρήσαντες πρὸς τὸ μέρος τῶν Τούρκων ἠεροβολίζοντο, παρακινουῦντες τρόπον τινὰ τοὺς ἐχθροὺς εἰς ἀντίκρουσιν. Οἱ πλησιέστεροι τῶν Τούρκων ἐπεμφαν κατ' αὐτῶν ἀνάλογον δύναμιν. Ἄλλ' ἐπειδὴ συνέρρον κατ' ὀλίγον ὀλίγον πολλοὶ Ἕλληνες εἰς βοήθειαν τῶν πολυμούντων, καὶ οἱ Τούρκοι ἐπείμφαν ὁμοίως καὶ ἄλλην βοήθειαν, εἰς τοὺς ἰδικούς των. Τελευταῖον ὁ Νικήτας, ἐπιθυμῶν νὰ ὠφελήθῃ ἀπὸ τὸ ἀπρασδοκῆτον, καὶ ἀπὸ τὴν προθυμίαν τὴν ὁποίαν ἐβλεπεν εἰς τοὺς στρατιώτας, κατέβη εἰς τὸν τόπον τῆς μάχης μὲ τὴν σημαίαν του, τὸ ἴδιον ἐπράξαν καὶ ἄλλοι ὀπλαρχηγοί, ὥστε ἡ μάχῃ ἐγίνετο ἤδη σημαντικὴ. Ὁ Νικήτας μάλιστα ἔκαμιν ἔσπονδον κατὰ τινος ἐχθρικοῦ ὄχυρματος, ἀλλὰ πρὶν δυνηθῶσι νὰ εἰσπηδήσωσιν εἰς αὐτὸ, πληγόνεται εἰς τὴν σιαγόνα αὐτός, πληγώνονται ταυτοχρόνως καὶ ἄλλοι τινὲς ἀξιωματικοὶ καὶ ἱκανοὶ στρατιώται, ὥστε εὐρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ὀπισθοδρομήσωσιν.

Οἱ συνεχεῖς πυροβολισμοί, αἱ κραυγαὶ καὶ ὁ θόρυβος τῶν πολεμούντων ἔδωκαν αἰτίαν εἰς τὸν Καραϊσκάκην νὰ ἐρωτήσῃ τὸ γινόμενον. Ἐξῆλθε δὲ ἀμέσως καὶ ἀπὸ τὴν σκηνὴν του διὰ νὰ ἰδῇ. Ἐγενετο δὲ τοῦτο καθ' ἡν στιγμὴν ὀπισθοδρομήσαν οἱ Ἕλληνες. Ἰδὼν εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην τὰ πράγματα, ἐθύμωσεν ἐναντίον ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἄνευ διατάγης καὶ ἀσκέπτως ἐκίνησαν μάχην κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Ἐπιθυμῶν δὲ νὰ διορθώσῃ τὴν ἄλλειψιν τῶν Ἑλλήνων διὰ νὰ μὴ ἀφήσῃ νὰ ταπεινωθῇ τὸ πνεῦμά των, καθ' ἡν στιγμὴν μάλιστα ἐτοιμάζετο εἰς νέον καὶ μέγαν ἀγῶνα, πηδᾷ εἰς τὸν ἵππον τοῦ, καὶ τρέχει ὁ ἴδιος κατὰ τῶν ἐχθρῶν, λαβὼν εἰς τὴν χεῖρά του ἓν ματαγάνι ἀπὸ τινὰ τῶν παρατυγόντων.

«Παραλαβὼν δὲ μὲθ' ἑαυτοῦ ὄσους τῶν ἱππέων ἢ ἐφίππων ἀξιωματικῶν ἀπήντησε καθ' ὁδὸν διευθύνεται πρὸς τοὺς ἐχθροὺς παρακινῶν καὶ ἐνθαρρύνων τοὺς Ἕλληνας, ὄσους ἀπαντοῦσε καθ' ὁδόν, καὶ ἐπιτυχάνη νὰ τοὺς τρέψῃ εἰς φυγὴν, καὶ νὰ τοὺς βιάσῃ νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὰ πλησιέστερα ὄχυρῶματα. Ἄλλὰ μὴ ἀρκούμενος εἰς τοῦτο προχωρεῖ ἀνάμεσα τῶν ἐχθρικών ὄχυρῶματων μὲ μόνον τοὺς σὺν αὐτῷ ἱππεῖς, καὶ στενωχωρεῖ μεγάλως τοὺς εἰς τὰ ὄχυρῶματα τούρκους περιτριγυρίων τρόπον τινὰ αὐτὰ ἀφ' ἐνός μὲν μέρους μὲ τὸ ἱππικόν, ἀφ' ἐτέρου δὲ μὲ τοὺς πεζούς. Ὁ Κιούταγχις ὑποπεύσας ἀπὸ τὴν πρόσδον ταύτην τοῦ Καραϊσκάκη, ἀποστέλλει ἐναγτίον τοῦ ὄλον τὸ ἱππικόν. Οἱ περὶ τὸν Καραϊσκάκην λοιπὸν μὴ δυνάμενοι ν' ἀνθίσωσιν εἰς ποσοῦτον, ἀνατιέραν δύναμιν, τρέπονται εἰς φυγὴν· ὁ δὲ Καραϊσκάκης μένων ὑστερος εἰς τὴν ἀναχώρησιν διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ καὶ τοὺς λοιπούς, καὶ νὰ μὴ ἀφήσῃ νὰ γένη ἐπιβλαβὴς ἢ καταδιώξις, πληγόνεται καὶ πίπτει ἀπὸ τὸν ἵππον του· ἀλλὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἀναλαμβάνει πάλιν τὰς δυνάμεις του, ἀναβαίνει εἰς τὸν ἵππον του, καὶ διαμένει ἐνθαρρύνων τὸ ἱππικόν εἰς τὸ νὰ περιμένῃ καὶ βοηθῇ τοὺς πεζοὺς ὀπισθοδρομοῦντας. Ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ ἱππικοῦ Κακλαμάνος διαμένων πλησίον τοῦ Καραϊσκάκη εἰς ὄλους τοὺς κινδύνους τῆς ἡμέρας ταύτης, εἰδείξεν ἠρωισμόν καὶ τόλμην ἀσυνηθιστόν· μάλιστα ὅταν σφαῖρα κανονίου τοῦ ἀφαίρεσε τὴν δεξιὰν χεῖρα, αὐτὸς χωρὶς νὰ δεῖξῃ διόλου δειλίαν, ἐξηκολούθησε τὴν μάχην, λαβὼν μὲ τὴν ἀριστεράν του τὸ σπαθίον, τὸ ὅποιον ἐκράτει εἰς τὴν κοπίσαν χεῖρά του. Ἐφανεύθησαν εἰς τὴν μάχην ταύτην ὑπὲρ τοὺς ἑκακοί, καὶ ἐπληγώθησαν ἕως ἐξήκοντα, οἱ περισσότεροι ἀξιωματικοὶ καὶ σημαντικοί.

Ἀφοῦ εἶδεν ὁ Καραϊσκάκης ὅτι ἦσαν πλέον ἐκτὸς κινδύνου οἱ Ἕλληνες, τότε ἐσκέφθη περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἡ φήμη εἶχε διαδόσει εἰς τὸ στρατόπεδον τὸ ὄλεθρον συμβάν, καὶ πλῆθος ἀξιωματικῶν συνέδραμον περὶ αὐτῶν, τὸν παρέλαβον καὶ τὸν ἐσυντρόφευσαν ἕως τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκείθεν τὸν μετέφερον εἰς μίαν γολέτταν, ἐπὶ σκοπῶ τοῦ νὰ χορηγήσωσι περισσότερα βοηθήματα διὰ τὴν πληγὴν του. Καθ' ὄλον τὸ διάστημα τῆς ἡδριπορίας του δὲν μετέβαλε διόλου τὸ ἦθος του, ἀλλ' εἶχε πάντοτε τὴν αὐτὴν γενναϊότητα, καὶ ὠμίλει ἐλευθέρως περὶ παντός ἐίδους ἀντικειμένων, περὶ τῶν ὁποίων ἐγίνετο λόγος. Ἀφοῦ κατεστήθη εἰς τὴν γολέτταν, καὶ τοῦ ἐγίνοντο παρὰ τῶν ἱατρῶν ἐπισκέψεις εἰς τὴν πληγὴν του, διώρισε νὰ γράψωσιν εἰς τοὺς ἀξιωματικούς Παλαμηδιώτας (τοὺς ὁποίους ὠνόμασε μάλιστα παλαιούς καὶ σταθεροὺς συναγωνιστάς του) νὰ ἔλθωσι νὰ τοὺς ἰδῇ. Αὐτοὶ ὅμως μὴ νομίζοντες καλὸν ν' ἀφήσωσι τὰς θέσεις των εἰς

μόνους τοὺς στρατιώτας, καὶ νὰ ὑπάγωσιν ὅλοι, ἐκλεξαν καὶ ἔστειλαν τὸν Χριστόδουλον Χατζηπέτρου καὶ τὸν Γαρδικιώτην Γρίβαν. Ἄμα ἐπαρουσιάσθησαν εἰς αὐτὸν οὗτοι «Ἐλάτε, τοὺς εἶπε, νὰ σὰς ἀσπασθῶ.» Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι ἐδάκρουν, ἐπροσπάθησεν ὁ Καραϊσκάκης νὰ τοὺς ἐγκαρδίωσῃ· ἔπειτα τοὺς εἶπεν ὡς τελευταίαν παραγγελίαν «Νὰ καταβάλετε ὅλην σὰς τὴν φροντίδα διὰ νὰ φυλάξετε καλὰ τὰς θέσεις σας, καὶ νὰ λύσετε ἐπομένως τὴν πολιορκίαν τῶν Ἀθηναίων. Πρὸ πάντων σεῖς οἱ παλαιοὶ συναγωνισταί μου νὰ μὴ ἐντροπισθῆτε. Ἐγὼ μεταβαίνω εἰς Ἀθίνας, καὶ ἄμα ἀναλάβω ἐπιστρέφω διὰ κάθε ἐνδεχόμενον ὅμως ἰδοὺ καὶ ἡ διαθήκη μου· εἰς μὲν τὸν υἱόν μου ἀφίνω τὸ τουφέκι μου, τὴν μόνην περιουσίαν τὴν ὁποίαν ἔχω τώρα· τὰς δὲ θυγατέρας μου τὰς ἀφιερῶν εἰς σὰς τοὺς συναγωνιστάς μου.

«Μὴν ἀναφέρῃς τὸν θάνατον, εἶπεν ὁ Χριστόδουλος, ἐπειδὴ δὲν εἴμεθα εἰς ἐκείνην τὴν κατάστασιν.—Ἦκουσατε, ἐκάνελαβεν ὁ Καραϊσκάκης, ὅσα σὰς εἶπα διὰ τὰ παῖδιά μου διὰ σὰς ὅμως τοὺς συναγωνιστάς μου τί νὰ εἶπω; Ἐπιθύμουν νὰ ἔχω τὸ ἔθνος ἐμπροσθέν μου διὰ νὰ τοῦ εἰπῶ τί ἀξίζετε. Ἀσπασθῆτε ἀπὸ μέρους μου ὅλους τοὺς ἀξιωματικούς συναδέλφους σας, καὶ αὐρὸν τὸ πρῶτὸ νὰ ἔλθετε ὅλοι νὰ σὰς ἰδῶ.»

«Ἡ πληγὴ ἦτον εἰς τὸ ὑπογάστριον καὶ ἀνίατος κατὰ τὰς παρατηρήσεις τῶν ἱατρῶν. Μ' ὄλον ὅτι οἱ παρεστῶτες ὅλοι ἐζητοῦσαν νὰ παραστήσωσιν εἰς τὸν Καραϊσκάκην, ὅτι δὲν ἦτο ἐπικίνδυνος, αὐτὸς μετὰ τινὰς ἰδικὰς του παρατηρήσεις ἐξήγησε μὲ μίαν συνήθη του φράσιν, ὅτι ἐγνώρισε τὸ ἀνίατον, δὲν μετέβαλε δὲ διόλου ἦθος, ἀλλὰ δέμενον ὁ ἴδιος δημηγορῶν καὶ ὁμιλῶν μεγαλοφώνως μὲ τοὺς παρευρισκομένους, ἕως οὗ ὀλίγας ὥρας μετὰ τὴν μεσημέριαν ἀπέθανεν, ἀφήσας τελευταίαν παραγγελίαν νὰ τὸν ἐνταφιάσωσιν εἰς μίαν μεγάλην ἐκκλησίαν.

«Ἡ φήμη διέδωκεν ἀμέσως πανταχοῦ τὴν εἰδησίαν τοῦ θανάτου του, καὶ μίαν τρομερὰ φοβικὴν καὶ κατ' ἔφευγα ἐκυριεύσειεν ὄλους, τὸ στρατόπεδον ἐνόμισεν ἀπ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὅτι ἔχασε τὸν πατέρα του, τὸν ὁδηγόν του, καὶ ἐνὶ λόγῳ τὸν σωτήρα του. Ἐσβέσθη ἀμέσως ἡ προθυμία καὶ ἡ τόλμη, τὴν ὁποίαν εἰδείχον εἰς ὄλας τὰς πράξεις του, εἰς τὰς ὁποίας εἶχεν ὁδηγόν, θεατὴν καὶ κριτὴν τὸν Καραϊσκάκην, καὶ ὠμοιάζειν ὡς σῶμα χωρὶς ψυχῆν. Ὅλοι δὲ αἱ προσπάθειαι καὶ τοῦ ἀρχιστράτηγου καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ νὰ τὸ παρηγορήσωσι καὶ τὸ ἐμψυχώσωσιν ἀπέβησαν μάταιαι.

«Ὁ ἀρχιστράτηγος διέταξε νὰ μετακομίσωσι τὸ σῶμα τοῦ Καραϊσκάκη εἰς Σαλαμίνα διὰ νὰ τὸ ἐνταφιάσωσι μὲ τὰς ἀνηκούσας τελετάς. Ἄμα δ' ἐφθασεν ἐκεῖ τὸ πλοῖον, φέρον τὸ νεκρὸν σῶμα,

«Όλοι οι κατοικούντες και παροικούντες εις αυτήν ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιά και γέροντες ἐξήλθον εις προὔπαντησιν με μίαν γοερὰν κατήφειαν, με θρήνους και με δάκρυα. Προηγείτο εις τὴν ἐκφορὰν τὸ ἱερατεῖον, ἐνδεδυμένον τὴν ἱερατικὴν στολήν. Δὲν ἤκούετο δὲ εις τὴν πολυάριθμον ἐκείνην ἡμέγηρον, εἰμὴ ἡ λυπηρὰ ψαλμωδία και ὁ γοερὸς τόνος τῶν ἱερέων διακοπτόμενος ἐν τῷ μεταξύ ἀπὸ τῶν στεναγμῶν τοῦ λαοῦ, και τοὺς συγκεχυμένους και διακεκομμένους θρήνους τῶν συνακολουθούντων γυναικῶν και παιδιῶν. Με τοιαύτην παράταξιν ἀδήγησαν τὸν νεκρὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, και ἄφου τοῦ ἔγειναι ἡ συνήθης ἐκκλησιαστικὴ τελετὴ, ὁ κύριος Γ. Δινιὰν ἐξεφώνησεν ἐπιτάφιον λόγον, και ἔπειτα μετέφερον τὸ πῶμα εἰς τὸν ἐτοιμασθέντα τάφον, και τὸ κατέθεσαν με τὸν συνήθη πυροβολισμόν.»

Διαθήκη τοῦ Καραϊσκάκη.

«Ἡ διαθήκη τοῦ Καραϊσκάκη, περιωθεῖσα και ἀνήκουσα νῦν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Βουλῆς, διαλαμβάνει τὰ ἐπόμενα:

«Σαραντάεσσαρες χιλιάδες γρόσια εἰς τὸ κενερί τοῦ Μήτρου Ἀγραναῖότη. Ἀπὸ αὐτὰ αἱ τριάντα χιλιάδες νὰ δοθῶν εἰς τὰς τσοπάνικας μου, νὰ τὰς περιλάβουν οἱ δύο Μήτριδες, τοῦ Σκυλοδήμου και Ἀγραναῖότης. Δύο χιλιάδες νὰ πάρῃ ὁ ἕνας Μήτρος και δύο ὁ ἄλλος, ὅπου με ἐδοῦλεσαν. Χίλια νὰ πάρουν ἐκεῖνοι ὅπου θὰ με θάψουν. Δύο χιλιάδες ἔχει ὁ γραμματικός, τέσσαρες χιλιάδες γρόσια τῆς Μαργιώς. Τὰ ἄλλα νὰ μοιρασθῶν διὰ τὴν ψυχὴν μου. Αὐτὰ ὅπου ἔχω εἰς τὴν σακκούλαν μου νὰ τὰ λάβουν οἱ γραμματικοὶ και τσοκουσάδες μου.

ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗΣ.

«Τὸ τουφεκί και ἀπὶ μου νὰ πάνε τῶν παιδιῶν μου, και ὄρα μου. Ἐξ χιλιάδες γρόσια μου θέλει ὁ Νετάρης Ἰωάννης, δεκαπέντε χιλιάδες γρόσια ἔχει ὁ Μήτρος τοῦ Σκυλοδήμου διὰ τὸν Κασινίκα και λοιπούς, Δαγλή και ἄλλους ἀξιωματικούς.»

Χαρακτηρισμὸς τοῦ Καραϊσκάκη.

Ἀφελῶς χαρακτηρίζει τὸν στρατάρχη τῆς Ρούμελης ὁ πρῶτος αὐτοῦ βιογράφος και γραμματεὺς Γεώργιος Γαζής Δελθινακιώτης, ὁ δημοσιεύσας σύντομον αὐτοῦ βιογραφίαν τὸ ἀκόλουθον τοῦ θανάτου του ἔτος (1828).

«Προικισμένος ἂν με ἔλα τὰ φυσικὰ και τυχηρὰ προτερήματα, ὅσους ἐγνώριζε φιλοτίμους και φιλοδόξους ἐρέθιζε τὴν φιλοτιμίαν τους τόσο με τοὺς ἐπαίνους και κατηγορίας, ὥστε πολλοὶ ἠναγκάζοντο, ἢ νὰ φανοῦν ἀξιοὶ τῶν ἐπαίνων του, ἢ νὰ φύγουν ἀπ' αὐτόν, διὰ νὰ μὴν ὀκνεῖταις κατηγορίας του, διότι οἱ ἐπαινοὶ του ἀνέβαινον ἕως τρίτου οὐρανοῦ, και αἱ κατηγορίαι του ἕως τὰ καταχθόνια, ἢ, τολμῶ εἰπεῖν, ἕως

τοῦ παντός. Ἡ εὐφράδειά του και ἡ σύναναστροφή του ἦτο ἐν θεάτρῳ και πόλλαις οἱ στρατιῶται χάσκοντες εἰς τὰς κομψότητάς και ἀστειολογίας του ἐλησμονούσαν νὰ γευματίσων. Ἦτον μεγαλόδωρος και εὐεργετικός, μεταδοτικὸς τῆς χάριτός του. Τὸ φλωρί τὸ θεωροῦσεν ὡς ὄβολόν εἰς τὰς χεῖράς του. Εἶχε νουν ἐφευρετικὸν και γεννητικόν, και φυσικὴν ρητορείαν. Πόλλαις ἐπλαττε ψεύματα τεχνικώτερα τῆς ἀληθείας, και ἐξουδένωνε τὴν ἀλήθειαν, ὡς ἀνυπαρξίαν. Ἐλάττωμα μόνον εἶχε τὴν ὀξύθυμιαν, εἶχεν ὁμῶς πάντοτε εὐκρινῆ καρδίαν. Ἡ Τουρκία ὅλη τὸν εἶχεν εἰς μεγάλον θαύμασμόν, και ἀνόμαζεν αὐτόν Ρουμελίη και Μώρα βαλῆσι, ὁ ἔστιν ἡγεμόνα τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Ἄλβανοὶ μάλιστα ὀμνύουν εἰς τὸ ὄνομά του. Περιηγούμενος πρὸ 8 μηνῶν τὴν εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, ἤκουσα πόλλαις εἰς τὴν Ἀλβανίαν, ἦσαν πιάωνται εἰς ἐμφύλιον πόλεμον ἀναμεταξύ των οἱ Ἄλβανοὶ, φοβρίζοντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλον νὰ λέγουν, ἀντάλει ντάλε! τίε σιότζι, νιερ ντουφεκ Καραϊσκάκιτῆ ἦγουν στάσου! στάσου! νὰ ἰδῆς μιὰ φορὰ τουφεκί τοῦ Καραϊσκάκι!»

Ο ΑΚΡΟΒΟΛΙΣΤΗΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ ΒΑΜΟΝΑΟΥ ΑΜΠΟΥ

(Συνέχεια, ἀπὸ προηγ. φύλλον)

«Ὅσα τώρα ἐγὼ σὰς διηγούμαι διὰ μιὰς και ἐν συνεχείᾳ, ἔννοεῖτε κάλλιστα, ὅτι δὲν μοὶ τὰ ἐδιηγῆθη και εἰς ἐμὲ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ὁ ἀτυχῆς μου φίλος. Μία μόνη στιγμή ἐχρειάσθη διὰ νὰ μοὶ ἀνοίξῃ τὴν καρδίαν μου, διὰ νὰ σπάσῃ, ὅπως λέγομεν, ὁ πάγος, ἀλλ' ὁ χειμάρρος τῶν ἀναμνήσεων και τῶν ἐκμυστηριωμάτων ἔκαμε πολλοὺς μῆνας νὰ ἐκχυθῇ. Ἐμμεθα ἀμφότεροι πολὺ εὐτυχεῖς, ἐκεῖνος μὲν ἀνοίγων πρὸς με τὴν καρδίαν του, ἐγὼ δὲ εὐρίσκων φίλον, ὁ ὅποιος με εἰσήγε τρόπον τινα εἰς τὸν οικογενειακὸν του κύκλον.

Ἐπάρχουσι και ἐν τῇ φιλίᾳ ἀκόμη μεσοταίχα, τὰ ὅποια δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ καταπίσωσι. Παραδείγματα χάριν διατείνονται οἱ ἄνθρωποι ὅτι εἰς τὸ σχολεῖον εἴμεθα πάντες ἴσοι. Ἐ λοιπὸν! ὅταν ἐγὼ ἤμην μαθητὴς εἰς τὸ γυμνάσιον τοῦ Σιλεχστάδ, ἤμην συνδεδεμένος ὡς ἀδελφὸς πρὸς τὸν πρωτότοκον υἱὸν τοῦ ἐπαρχοῦ. Ἐμοιράζομεν ἀδελφικῶς τὰ γλυκὰ μας και τοὺς σκόλους μας, τὰ πάντα ἦσαν μεταξύ μας κοινὰ. Ὅταν ὁμῶς τὴν κυριακὴν εἶχομεν ἔξοδον και ἐπορευόμεθα ἐκεῖνος μὲν εἰς τὸ ἐπαρχεῖον, ἐγὼ δὲ εἰς τοῦ θεοῦ μου τοῦ ἀρτοπώλου Φέλλατ, ἐκάμην ὅτι δὲν με ἐγνώριζεν ὁσάκις με συνήντα καθ' ὁδόν. Μοὶ ἔλεγε μακροθὲν καλημέρη! ὡς νὰ ἐντρέπετο διότι με εἶχε συμμαθητὴν. Ἄν τὸν

ἤρῳτα ὁ πατήρ του, ἀποῖον εἶναι αὐτὸ τὸ παιδί;» θὰ ἀπήντα ἐρυθρίων ἴσως: ἀτίποτε! ἐν παιδί τοῦ γυμνασίου! Ἐὰ πάντα λοιπὸν ἦσαν κοινὰ μεταξύ μας πλὴν τῆς καταγωγῆς. Διὰ τί; Διότι ἐκτός τοῦ σχολεῖου ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο ἑνωτέρός μου. Ὁ ἐπαρχος παρ' ἡμῶν θεωρεῖται ὡς τις σχεδὸν εὐγενής, ἐν ᾧ ὁ γέρω Βρούνερ ἦτο ἀπλοῦς ἀμπελουργός. Ναι μὲν εἶχομεν ἡμεῖς τριάκοντα και πλέον χιλιάδων φράγκων εἰσόδημα και ὁ ἄλλος ἦν εἶχε παρὰ τὴν θέσιν, ἂν και φορτωμένος ἀπὸ οικογενείαν, ἀλλ' ὁμῶς, ἀδιάφορον, θὰ ἐνόμιζεν ὁ κύριος ἐπαρχος ὅτι ἐκπίπτει τῆς ἀξίας του ἂν με ἔβλεπε νὰ παρακαθῆσθαι εἰς τὴν τράπεζάν του.

Τὸ αὐτὸ περίπου συμβαίνει και εἰς τὸν στρατόν, ἂν και λέγωμεν ὅτι ἡ ἰσότης εἶναι ἡ βῆσις τῆς νομοθεσίας μας. Κοιμώμεθα ἐντός τῆς αὐτῆς σπητῆς, πίνομεν ἀπὸ τὸ αὐτὸ ποτήριον, διακινδυνύομεν ὁ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἄλλου, ἐκτιμώμεθα ἀμοιβαίως, ἀγαπώμεθα, εἴμεθα συνάδελφοι, ἀδελφοὶ, ἀλλ' οὐδέποτε θὰ γνωρίσω οὔτε τὴν μητέρα, οὔτε τὴν ἀδελφὴν, οὔτε τὴν σύζυγον τοῦ ἀδελφοῦ μου, ἂν τὸ εὐλογημένον ἐκεῖνο μῦθον δὲ τύχη νὰ παρεντεθῇ ἐν τῇ κοινωνικῇ τάξει μεταξύ ἐμοῦ και ἐκείνου. Πόλλα πράγματα μὰς μετέβαλον αἱ ἐπαναστάσεις, δὲν ἐθίξαν ὁμῶς τὰς ἀνοήσιαις ἐκείνας. Ἐσχετίσθη στενωτάτα πρὸς εἰσὶν τούλαχιστον νέους μεγάλων οικογενειῶν, εἰς μάλιστα εἶχον σώσει τὴν ζωὴν ἀπὸ βεβαίου θανάτου, εἴμαι δὲ πεπεισμένος ὅτι ὁ ἀξιωματικὸς ἐκεῖνος θὰ ἐπροτίμα νὰ τὸν κάμωσι μᾶλλον κομμάτιον παρὰ νὰ ἀφήσῃ νὰ λεχθῇ εἰς μόνος κακὸς λόγος ἐναντίον μου. Ὅταν συναντώμεθα εἰς τοὺς Παρισίους, ρίπτεται εἰς τὸν τραχήλόν μου, μὲ σῆρει εἰς τὸ καφνεῖον, ἐπιμένει νὰ γευματίσω μαζί του εἰς τὰ πρῶτα ξενοδοχεῖα, οὐδέποτε ὁμῶς με ἐσύστησεν εἰς τὴν γυναῖκα του, και οὐδὲν ἂν εἶμαθα ποτὲ μου τὴν διεύθυνσιν τῆς οικίας του. Ὅσοι ἀκριβῶς εἶναι οἱ λόγοι, διὰ τοὺς ὅποιους ὁ παυχὸς ὁ Παρδελιζῆ μου ἔγεινεν ἀγαπητότερος ἐντός τριῶν μηνῶν παρ' ὅσον δεκαετῆς φίλος. Ὅτι ἐκάμην ἦτο δικαιοτάτον, διότι τέλος πάντων και ἐγὼ ἐλησμονοῦν μαζί του τὴν ἀνισότητά τοῦ βαθμοῦ μας, και ὁ βαθμὸς εἶναι, νομίζω, σπουδαιότερον πρᾶγμα παρὰ τὸ ὄνομα τὸ ἀριστοκρατικόν. Ἄλλ' ὅπως δῆποτε τῷ χρωστώ χάριν, διότι εἶχε τὸν κοινὸν νουν, ἀφ' οὗ τὸ πρᾶγμα εἶναι τόσοσπᾶνιον.

Συνεδέθημεν λοιπὸν στενωτάτα, μία ψυχὴ εἰς δύο σώματα. Ἐγειρόμεθα λίαν πρωὶ διὰ νὰ συναντηθῶμεν, ἤξευρα ὅλας τὰς ἰδέας του, ἐγνώριζεν ὅλην μου τὴν ἱστορίαν, ἡ ὅποια ὁμῶς, δόξα τῷ Θεῷ, δὲν εἶναι πολὺ περίπλοκος! Μαζὶ παρετηρούμεν τὴν μικρὰν εἰκόνα τῆς ἀδελφῆς του και ἠμιλοῦντες περὶ αὐτῆς τὴν ὀνομάζομεν ἀπλῶς Ἑλένην. Ἐπεχείρησε και τὴν μητέρα του ἀπὸ μνήμης νὰ μοῦ εἰκονίσῃ, διὰ νὰ γνωρίσω κατὰ

τύπους ὅ ἦν τὴν οικογένειαν, ἡμέρας δὲ ὀλοκλήρους κατέτριβόμεν ἠμιλοῦντες περὶ τῆς ψυχρότητος τῆς κομῆσεως και περὶ τῆς ἀγαθῆς φύσεως τῆς Ἑλένης. Αἱ ἀναμνήσεις αὐταὶ αἱ ἀναμνῆ καλὰ και κακαὶ και ἐκείνον εὐχαρίστου και ἐμὲ.

Οὔτε ἐγὼ ἐβαρυνόμην ἀκούων οὔτε ἐκεῖνος διηγούμενος τὰς ὀλίφεις του. Μοὶ εἰδείκνυν ὅσα εἶχεν ἐνθυμήματα, ἀνθύλλια ξηρὰ ἢ μικρὰ κομμάτια παιδιῶν, τὰ ὅποια ἐφύλαττεν ἐντός κωβιτιδίου και τὰς τίσσαρας ἢ πέντε ἐπιστολάς τὰς ὅποιας τῷ εἶχε στίλει ἡ ἀδελφὴ του, ἀφ' ὅτου ἀπεχωρίσθησαν. Ἐὰ γράμματα ἐκεῖνα τῆς μικρῆς δεκαπενταετοῦς κόρης δὲν ἦσαν βέβαια μέγα πρᾶγμα, ἀλλὰ, μείστη του ἦτο ἡ ἡδονὴ ὅταν τὰς ἀγεγίνωσκε, και ἐγὼ δὲ ἠσθάνομην νεανικόν τι αἰσθημα λίαν εὐχάριστον νὰ με διαπνέῃ ὅταν τὰς ἔβλεπον ἢ τὰς ἤκουον και πόλλυν καιρὸν μετὰ ταῦτα εἶχον ἐν τῷ νῦν τὰς μικρὰς ἐκείνας παιδικὰς φράσεις.

Ὅταν δὲ παρεπονείτο ὁ Λεοπόλδος διὰ τὴν διακοπὴν τῆς τόσοσπᾶν εὐχαρίστου ἐκείνης ἀλληλογραφίας, ἀνελάμβανον ἐγὼ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Ἑλένης και ἠρίθμουν πρὸς τὸν φίλον μου τὰς τόσοσπᾶν ἐνασχολήσεις τῶν Παρισίων, αἵτινες δὲν ἀφίνουσι πόλλυν καιρὸν εἰς μίαν νέαν νὰ γράφῃ ἐπιστολάς. Γράφε σύ, τῷ ἔλεγον, ὅστις ἔχεις εἰκοσιτέσσαρας ὄρας τὸ ἡμεροῦντικιον διαθεσίμου. Ἐξιστορεῖ εἰς τὴν ἀδελφὴν σου τοὺς περιπάτους σου, τὰς διασκειδάσεις σου, τὰς φιλίας σου, τὰς στενοχωρίας σου, και τότε, τίς οἶδε; θὰ λάβῃ ἴσως ἰνδιαφέρον διὰ τοὺς φοιτήκας τῆς Βισκρας και θὰ ἔχῃς ἐπιστολάς τῆς εἰς ἀπάντησιν τῶν ἰδικῶν σου.

Ἐπὶ τέλους μοὶ ἀνεγίνωσκε τὰ γράμματα, τὰ ἧποια ἐστελλεν εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἐγράφε δὲ τακτικὰ δύο τὴν ἑβδομάδα. Τὴν καρδίαν και τὴν γλώσσαν! Πρὸ πάντων ὅταν ἔγραφεν εἰς τὴν ἀδελφὴν του εἰσῆρχετο εἰς πλῆθος λεπτομερειῶν, σχεδὸν δὲ εἰπεῖν ἤμην συνεργάτης του εἰς τὴν σύνταξιν τῶν ἐπιστολῶν ἐκείνων. Ἦ ἔστειλε μίαν ἡμέραν ἐντός φακέλλου μίαν ὕδατογραφίαν, τὴν ὅποιαν ἐγὼ εἶχον ζωγραφίσῃ και ἦτις παρίστανε τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ δωματίου του και ἡμᾶς τοὺς δύο καπνίζοντας μακρὸν σιμβαύκιον. Ἐγὼ εἶχον σφραγίσαι τὸν φακέλλον και παρετήρησα μάλιστα ὅτι ὅταν ἐπέθετον τὴν σφραγίδα ἔτρεμεν ἡ χεὶρ μου τοιαύτη εἶναι ἡ ματαιότης τῶν τεχνητῶν! Ἐποθέτω ὅτι ὁμοίαν συγκίνησιν θὰ αἰσθάνωνται οἱ ζωγράφοι ὅταν πέμπουν μίαν εἰκόνα των εἰς τὴν εὐθεσίαν.

Ἀπὸ πέντε ἢ ὀκτὼ μηνῶν διηγόμεν ἑμοῦ τοιαύτον βίον, τόσοσπᾶν δὲ καλὰ τὸν εἶχον γνωρίσει, ὥστε ἐφανταζόμην ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν πλέον νὰ ἀνακαλύψω νέον τι πλέον ἐν αὐτῷ. Καὶ ὁμῶς μοὶ παρεσκίαζεν ἀκόμη μίαν νέαν ἐκπλήξιν, ἔμεινα δὲ ἐστατικὸς ὅταν μίαν ἡμέραν μοὶ εἶπεν ἐν ᾧ ἐξηρχόμθα τῆς στρατιωτικῆς λέσχης:

«Δὲν ἤξεύρεις ὅτι στιχομυθῶ καθ' ὅλην τὴν νύκτα; Φοβούμαι πάντοτε μήπως γείνω αἷτιος νὰ ἐξαρθρωθῶν αἰ σιαγόνες σου ἀπὸ τὰ χαμηλάματα, ἄλλως θὰ σοῦ ἀνεκοίνωνον τὰ ἀπαγτά μου. Ἔχω εἰς τὸ δωμάτιόν μου τόσην ὕλην, ὥστε δύνανται νὰ ἀποτελεσθῶσι δύο τόμοι.»

Ἡδύνασθε νὰ μαντεύσητε ὑπὸ τὴν φαινομενικὴν ταύτην περιφρόνησιν τῶν ἔργων του βαθεῖαν πρὸς αὐτὰ ἀγάπην. Τὸν ἠκολούθησα μέχρι τῆς κατοικίας του καὶ ἐπέμεινα νὰ μοι δανεῖσθαι τὸν πρῶτον τόμον. Ἄϊδου εἰς, μοι ἀπήνησθε, λάβε τον, ὅταν δὲ νοήσης ὅτι καταλαμβάνεσαι ὑπὸ ἀηθίας, μεταχειρίσου τον διὰ νὰ ἀνάψῃς τὸ σιγάρου σου. Ἡ ἄν. θέλης καλλιτερον, ἐξαπλώσου ἐκεῖ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ λέοντος, νὰ σοῦ ἀναγνώσω μιαν ἢ δύο σελίδας. . . . ἄλλ' ὅχι! θὰ ἀποκοιμηθῆς. Λάβε μᾶλλον μαζὶ σου, γέρω μου, τὰ ποιήματά μου καὶ τρέχε γρήγορα, διότι εἶμαι καλῶς νὰ σπεύσω πάλιν νὰ σοῦ τὰ ἀρπάσω. . . .»

Ἐτρεξα τῶ ὄντι καὶ ἀπῆλθον ὡς κλέπτης, ἀπνευστί δὲ ἀνέγνωσα τριακοσίας σελίδας κακογραφημένας, μὲ ἄπειρα σβυσίματα καὶ ἐνίοτε πληρέστατα δυσαναγνώστους. Ποτέ μου δὲν εἶχον κάμει τόσην χρῆσιν ποιήσεως, οὔτε τοῦ Οὐγγῶ, τοῦ Λαμαρτίνου καὶ τοῦ Μυσσέ δὲν εἶχον ἀναγνώσει τόσα, ἄλλ' ἡ φίλις κάμνει πολλὰ θαύματα. Ἄλλως δὲ ἦσαν ὠραῖοι οἱ στίχοι του, τινὲς μάλιστα ἦσαν θαυμάσιοι καὶ πολὺ ἀσχημα ἐκάμειν ἡ αἰκογένεια νὰ μὴ τοὺς δημοσιεύσῃ. Ἴσως τινὰ ἐκ τῶν φιλοσοφικωτέρων ποιημάτων του ἦσαν ὀλίγον σκοτεινά, ὡς λ. χ. ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐπεγράφοντο ἡ Ἀμφιβολία, Ποῦ πορεύομαι; Εἰς τὸν πρῶτον παρασημοφορηθέντα.

Λαμπραὶ ἦσαν αἱ περιγραφαὶ τῆς ἐρήμου αἰ σκηναὶ δὲ τοῦ ἀραβικοῦ βίου ἦσαν τῶ ὄντι ζωνταναὶ καὶ ἐλεγες ὅτι ἔβλεπες τὰ πράγματα νὰ κινουῦνται. . . . Μὲ ὅλην του τὴν καρδίαν εἶχε γράψῃ τὰ ποιήματα τὰ ἐπιγραφόμενα Εἰς τὴν μητέρα μου, Ὅταν ἤμην μικρὸς, Θὰ μ' ἀγαπήσῃς! Τὸ ἄνθος ὅμως τοῦ καλλιτεχνικοῦ καλαθίου ἀπετέλουν ἰδίως ἕξ μικρὰ εἰδύλλια καὶ βεμβασμοὶ ἀποτεινόμενοι εἰς τὴν νεαρὰν κόρην ἥτις νυμφεύεται αὔριον. Τὰ μικρὰ ἐκεῖνα ἀριστουργήματα, τὰ ὁποῖα μετὰ δακρῶν ἀνέγνωσα πλέον ἢ ἀπαξ καὶ δις, ἐπεγράφοντο Ἐλάνη, Ὠραῖαι ἡμέραι, Ὁ μικρὸς μας κήπος. Ἀφ' οὗ πλέον εἶχον τὰ πάντα ἀναγνώσει, ἐπανῆλθον πρὸς τὸν Λεοπόλδον μὲ τὴν ἀπόφασιν καὶ νὰ τὸν ἐξυπνήσω ἂν ἐκοιμάτο, διὰ νὰ μοῦ δώσῃ τὸν δευτέρου τόμον. Δὲν ἐκοιμάτο ποιητῆς ἀνέκδοτος δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ κοιμηθῇ, ἀλλ' εἶνε εἰς τὰ κάρβουνα, ἐφ' ὅσον συλλογίζεται ὅτι εἶχει δώσει πρὸς ἀναγνώσιν καὶ πρὸς κρίσιν τὰ ἔργα. Ἄλλ' ἡ κρίσις εἶχεν ἤδη γείνει καὶ τῶ ἀνήγειλα καθαρὰ τὴν ἀπόφασιν εἶσαι μεγαλοφυῆς! Νομίζω ὅτι ἡ ἀπόφασις αὕτη τὸν εὐχαρίστησε,

διότι μόνος του ἤρχισε νὰ μοι ἀπαγγέλλῃ τὰ ποιήματα τοῦ δευτέρου τόμου. Ἐκεῖνα μοι ἐφάνησαν ἔτι ὠραιότερα, διότι ὁ Λεοπόλδος πλὴν τῶν ἄλλων του προτερημάτων ἀνεγίνωσκε θαυμάσια. Φαντάσθητε δὲ ποῖα ὑπῆρξεν ἡ εὐχαρίστησίς μου ὅταν εἶδον ὅτι τὸ τελευταῖον ἀκριβὲς ποιήμα του, τὸ ὁποῖον ἦτο τῶ ὄντι λαμπρὸν, ἐπεγράφετο εἰς τὸν φίλον του Κάρολον Βρουῆνερ! Ἄν ποτε περιέλθῃ καὶ πάλιν εἰς χεῖράς μου θὰ δώσω νὰ μοῦ τὸ χαράξουν μὲ χρυσοῦ γράμματα ἐπὶ μαρμαροῦ, ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ οικογένεια ἐκράτησεν ὅλα τὰ ποιήματα τοῦ φίλου μου καὶ ἴσως τὰ ἔκαυσε. Ἦτο δικαίωμά της, ἀφ' οὗ ἐκληρονόμει τὸν Λεοπόλδον.

Τὴν νύκτα ὅλην κατετριψαμεν μὲ τὴν ἀναγνώσιν τῶν ποιημάτων καὶ τὰ χαράγματα, ὅταν πλέον τὰ εἶχομεν δια ἐξαντλήσει, εἶχομεν μᾶλλον ὄρεξιν νὰ ἀναπνεύσωμεν ἀέρα καθαρὸν παρὰ νὰ χωθῶμεν εἰς τὴν κλινὴν. Πᾶσα ἐκείνη ἡ πρῆσις ἔβραζεν εἰς τὴν κεφαλὴν μου καὶ νομίζω ὅτι τὴν ὥραν ἐκείνην καὶ ἐγὼ θὰ ἠδυνάμην νὰ στιχομυθῶ.

Ἄκουσον, λέγω πρὸς τὸν Λεοπόλδον, ἤμην ἀπὸ χθὲς τὸ ἐσπέρικ ἰδικὸς σου, ἦλθε τώρα ἡ σειρά μου, θὰ μοι ἀνήκῃς δι' ὅλην τὴν ἡμέραν. Θὰ μᾶς σέλλωσον δύο ἵππους νὰ ἐκδράμωμεν εἰς τὴν πεδιάδα. Θέλω νὰ ἴδω ἂν αἱ πρῶται ἀκτίνες τοῦ ἡλίου εἶναι τόσον γλυκεῖαι ὅσον αἱ πρῶται ἀκτίνες τῆς δόξης. Μαζὶ θὰ ἐπανέλθωμεν, θὰ κάμωμεν τὸ λουτρόν μας καὶ θὰ γευματίσωμεν εἰς τὴν κατοικίαν μου, ἔπειτα θὰ ὑπάγῃς νὰ ἀναπαυθῆς εἰς τοὺς τρεῖς φοίνικας, ἐγὼ δὲ θὰ διοργανώσω τὴν μικρὰν μου ἐορτὴν διὰ τὴν ἐσπέραν. Πρέπει ὁ καμπανίτης ἐπισήμως νὰ βαπτίσῃ τὸν μέγαν ποιητὴν τῆς Βίσκρας! Τὸ ταλαίπωρον παιδίον ἐγέλα διὰ τὸν ἐθουσιασμόν μου, ἀλλὰ κατὰ βάθος εἶχε τὴν κεφαλὴν τῶν ἐξημμένων ὅσον καὶ ἐγὼ.

Τὸ πρόγραμμα μου ἐξετελέσθη μέχρι κεφαλῆς. Ἐντὸς τῆς ἡμέρας ἐστρατολόγησα δέκα συναδέλφους διὰ νὰ ἔχωμεν πλῆρη τὴν τράπεζαν, μία δὲ γραῖα Ἰσπανίς γνωστὴ διὰ τὴν μαγειρικὴν τῆς καὶ διὰ τὴν καλαισύννην τῆς ἀνέλαθε νὰ μᾶς μαγειρεύσῃ καὶ ἐδέχθη νὰ μᾶς ξενίσῃ εἰς τὸν οἶκόν της. Ἐπιμύφα ἔπειτα τὸν ὑπὸν ἡμῶν μου εἰς ὄλους τοὺς οἰνοπόλους τοῦ τόπου καὶ ἠγόρασα ὅτι καὶ ἂν εὔρον, ἐκάλεσα δὲ καὶ τὰς καλλιτέρας χορευτρίδας τῆς Ἀφρικῆς. Ἐνὸς μὴνός μισθὸς ἐχρειάσθη, ἀλλ' ἀδιάφορον! Ἐπρεπε ἢ πρὸς τιμὴν τῆς φίλις τελεσθσομένη ἐορτὴ νὰ ἀφῆσθαι ἐποχὴν.

Ἐυοικακόμεθα εἰς τὰς πρῶτας ἡμέρας τοῦ φεβρουαρίου, ἀλλὰ στοιχηματίζω ὅτι τὴν ἐσπέραν ἐκείνην καὶ οἱ μεγαλοπρεπέστατοι σείσαι δὲν θὰ ἐγευματίσαν ὅπως ἡμεῖς. Ἀπὸ τὰς πέντε ἕως εἰς τὰς ἑννέα. ἐπίνομεν καὶ ἐτρώγομεν, ὡς ἂν εἰς

ἐκαστον στόμαχον νὰ εἶχε σκάψῃ ἄβυσσον τὸ ἀβήθιον. Τέλος ἦλθε καὶ τὸ πούντσιον, τοῦ ἐδώσαμεν πῦρ, ἐσθύσαμεν τοὺς λύχνους καὶ τὰ κηρία, ἡ γρηθὰ Μενέχω ἐγέμισε τὰ δώδεκα ποτήρια καὶ μοι εἶπεν εἰς τὴν γλώσσάν της: «Sen-poi, las ninnas estan aqui.»

— Στάσου! τῆ λέγω, ἔχω πρῶτον νὰ κάμω μιαν πρόπασιν. «Κύριοι, ὁ ἀκροβολιστὴς ἐτελείωσεν ἔν του μέγα ἔργον. Τί ἔργον; ὅτι τὸ μᾶθητε κατόπιν. Πρὸς τὸ παρὸν ἠμπορεῖτε νὰ πισθῆτε εἰς τὸν λόγον μου, ἐγὼ δὲ σὲς ὀρκίζομαι ὅτι τὸ ἔργον ἐκεῖνο τίνει κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν δόξαν. Εἰς ὕψαιον λοιπὸν τοῦ ἀκροβολιστοῦ, τοῦ λαμπροῦ μας συναδέλφου! Εἰς τὴν δόξαν του! Εἰς τὴν ἀθανάσιαν, ἥτις τὸν περιμένει!»

Οἱ δημοτράπεζοί μας ἦσαν πάντες εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ὥστε εἰς οὐδένα ἐφάνη ἡ πρόπασις αὕτη ὑπερβολικὴ, ἀπ' ἐναντίας δὲ γενναῖα σὴρὰ ἀνταπεκρίθησαν εἰς αὐτήν, τὰ ποτήρια συνεκρούσθησαν μέχρι θραύσεως ἐνὸς ἐξ αὐτῶν. Τὸ θραυσθὲν ποτήριον ἦτο τοῦ ἀκροβολιστοῦ νομίζω ἀκόμη ὅτι βλέπω τὴν λαθὴν ἐναπομείναν μεταξὺ τῶν ἰσχυρῶν καὶ μακρῶν δακτύλων του, καὶ τὴν ὄψιν τοῦ φίλου μου φωτιζομένην ὑπὸ τῆς ὠχρᾶς λάμπσεως τοῦ πουντσιου.

Τὴν ἰδίαν στιγμὴν ἠνοήθη ἡ θύρα καὶ προέβαλεν ἡ κεφαλὴ τοῦ συναδέλφου μας Ρολάνδου.

Ἐμπρός, κύριοι, εἶπε, θὰ σαλπίσῃ συναθροισίς εἰς τοὺς ἵππους σας.»

Πληθὺς ἐρωτήσεων ἀπήνησεν εἰς τὸ αἰφθίδιον ἄγγελμα. «Τί; πῶς; τί τρέχει; μᾶς γελᾷς.»

Ἐκεῖνος δὲ συντόμως μᾶς ἀνήγγειλεν ὅτι ἡ φυλὴ τῶν Βενί-Γάλα εἶχε στασιάσει μὴ θέλουσα νὰ πληρώσῃ τοὺς φόρους, ὅτι τρεῖς σακχίδας εἶχον φονεῦθαι διὰ προδοσίας, καὶ ὅτι μία ἀμαξοπομπὴ εἶχε διαρπαγῆ. Τὸ πρᾶγμα δὲν ἐμελέην ἴσως νὰ εἶχῃ σοβαρὰς συνεπείας, πιθανόν νὰ ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς ἐξάψεως, ἢν συνεπάγεταί τὸ φεβρουάριον, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ κτυπηθῇ τὸ κακὸν εὐθύς εἰς τὴν ἀρχὴν του καὶ νὰ τιμωρηθῶσιν οἱ ἀνάρταί πρὶν ἢ λάβωσι τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν νὰ συνταχθῶσιν. Ἦτο λοιπὸν ῥητὴ ἡ διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ ἐντὸς μᾶς ὥρας ἔπρεπε νὰ ἀπέλθωμεν.

Ἦτο λοιπὸν ἀληθές! Ἐπορευόμεθα εἰς ἐκστρατείαν! Ἡ ἐκπληξίς καὶ ἡ χαρὰ μᾶς ἐκάμειν ὄλους νὰ συνέλθωμεν σχεδὸν ἀπὸ τῆς μέθης. Συνέχαιρον ὁ εἰς τὸν ἄλλον, ἐθλίβομεν τὰς χεῖρας ἀλλήλων, ἠνάψαμεν καὶ πάλιν τὰ κηρία, ἤρχισεν ἕκαστος νὰ διευθετῆται, ὁ Ρολάνδος ἐκένωσε καὶ αὐτὸς ἔν ποτήριον καὶ ἀπεσύρθημεν εἰς τὰ ἴδια.

«Ἐλα λοιπόν,» ἐφώνησα καὶ ἐγὼ πρὸς τὸν

ἀκροβολιστὴν, ὅστις ἔμεινε ἀκόμη καρφωμένος εἰς τὴν θέσιν του, κάτωχρος. Τοῦτο δ' εἶπὸν ἐπορεύθη ἐγὼ νὰ παρασκευασθῶ, οὐδὲ στιγμὴν πλέον φροντίζων περὶ αὐτοῦ.

Ἡ πόλις ὅλη ἦτο ἀνάστατος, ἀλλὰ σιγῆλῃ, ὅπερ ἐδιπλασίαζε τὴν πρωτοτυπίαν τῆς εἰκόνας. Οἱ στρατιῶται ἔτρεχον, οἱ ἄραβες ἔστυρον τὰς καμήλους των καὶ τοὺς ὄνους των. . . . Πετῶν ἐφθασα εἰς τὴν κατοικίαν μου, ὅπου ὁ στρατιώτης μου, ὁ πιστὸς Βωθὲν, εἶχεν ἤδη τραβῆξει εἰς τὸ μέσον τοῦ δαματίου τὰ κιβώτιά μου. Ἀφ' οὗ ἠτοιμάσθησαν αἱ ἀποσκευαὶ μου, ἐδέθησαν τὰ πράγματά μου ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ ἡμιόνου, ἐβεβαιώθη ἡ καλὴ κατάστασις τῆς λεπίδος τοῦ ξίφους μου, ἐπληρώθη τὸ πολυκροτὸν μου, ἐδέθη ἡ ζώνη μου καὶ ἐκοιμώθησαν αἱ κνημίδες μου, παρετήρησα ὅτι μίαν ὥρα εἶχε παρέλθει χωρὶς δι' ὄλου νὰ τὸ νοήσω. Δὲν ἐξέυρω ἂν ἔχητε παρατηρήσει ὅτι τὸ ὠρολόγιον ἐπιταχύνει κατὰ τὸ διπλασίον τὴν κίνησιν του, ὅταν ἐξεργώμεθα ἀπὸ ἓν καλὸν γεῦμα καὶ ἄλλως. . . . δὲν ἐπτε δι' ὄλου τὸ ὠρολόγιον.

Ὀκτακόσιοι ἄνδρες εἴμεθα ἐπὶ ποδῶς εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ φρουρίου. Ἡ ὥρα ἦτο δέκα. Τὴν ἐπικρατούσαν ἡσυχίαν δὲν διέκοπτεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν παρὰ μόνον τὸ κτύπημα τῶν ποδῶν τῶν ἡμιόνων ἢ τὸ χρομέτισμα τῶν ἵππων. Ἡ πρόσκλησις ἐγένετο χαμηλῇ τῇ φωνῇ ὑπὸ τὸ φῶς ἐνός πυρσοῦ. Ἐχρειάζετο πολὺ προσοχὴ διὰ νὰ καταλάβωμεν ἀπροσδοκῆτως τοὺς Ἀραβας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶνε πολὺ δύσκολον, διότι οἱ Ἀραβες ἔχουσι πάντοτε κατασκοπούς.

Καταλαμβάνω τὴν θέσιν μου, πλησίον τοῦ στρατηγοῦ. Ἦτο ἐπίππος εἰς τὸ μέσον τῆς αὐλῆς, μὲ τὸ ραβδίον εἰς τὴν χεῖρα, τὸ σιγάρου εἰς τὸ στόμα, τόσον ἀτάραχος ὡς ἂν ἐπορεύετο εἰς τὸ δάσος τῆς Βουλωνίας νὰ κάμῃ τὸν γύρον τῆς λιμνῆς Λαμβάνει τὸν κατάλογον τὸν δεικνύοντα τὴν δύναμιν τοῦ ὑπ' αὐτὸν ἀμάματος ὑπαγορεύει διαταγὴν, ἢν οἱ ὑπασπισταὶ γράφουσιν, οἱ δὲ λοχαγοὶ κοινοποιοῦσιν εἰς τοὺς λόγους των. Ἡ διαταγὴ ὁμοιάζει πρὸς κάσας τὰς διαταγὰς τῆς αὐτῆς φύσεως, αἵτινες ὅμως πάντοτε κάμνουσιν ἐντύπωσιν εἰς τὸν στρατόν. «Στρατιῶται, οἱ ἀνάρταί εἶναι ἐπὶ ποδῶς, συστρατιῶται σας κατεσφάγησαν καὶ ἐπροδόθησαν, ἡ γαλλικὴ κυριαρχία ἀπειλεῖται, πρέπει νὰ ὑπερασπίσῃτε τὴν τιμὴν τῆς σημαίας! Ὁ στρατηγὸς σας εἶναι ὑπερήφανος δικαῖον τοιοῦτους ἄνδρας, ἡ πατρίς ἔχει πρὸς ὑμᾶς ἐστραμμένα τὰ βλέμματα!»

Μετὰ χαρᾶς ὑπεδέχθησαν τὴν διαταγὴν οἱ στρατιῶται, οὐδεμίαν ὅμως ἀφῆκαν ἐπευφημίαν, διότι ἐμποδίζοντο ὑπὸ τῆς περὶ ἀρχίας, ἀλλ' ὁ ψιθυρὸς ὁ διατρέχων τὰς τάξεις μαρτυρεῖ ἐπαρκῶς ὅτι ὁ στρατηγὸς δὲν εἶχε λαλήσει εἰς ὧτα μὴ ἀκούοντων. Διευθετοῦνται τὰ λωρία, οἱ ἐπι-

ται βίπτουσαν ἐπ' ὤμου τὸ ὄπλον καὶ κλίνουσιν ἐπὶ δεξιᾷ.

Ὡς εἶπον ὅτι τὸ σῶμά μας ἀποτελεῖτο ὑπὸ ἰκτακσίων περίπου ἀνδρῶν τετρακόσιοι ἕμενον εἰς τὴν Βίσκραν. Ἐξήμεν δύο λόχους ἀκροβολιστῶν εἰς τὸ κέντρον, διακοσίους πεντήκοντα ἵππεῖς καὶ τεσσαράκοντα πυροβολιστάς. Ὁ στρατηγὸς οἶδεν μετὰ τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς, εἶχε δίψει τὸ σιγάρον του διὰ τὸ καλὸν παράδειγμα, διότι κατὰ τὰς νυκτερινὰς πορείας ἀπαγορεύεται καὶ ἡ θόρυβος καὶ τὸ πῦρ. Ἡμῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχηγοῦ, ὁ δὲ ἀκροβολιστῆς δὲν ἦτο μακρὰν, διότι ὁ λόχος του ἀπετέλει μέρος τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς.

Καθ' ὁδὸν τὸν ἐπιλησίσσα. Ἄλιπὸν, τῷ λέγω, εἰδῶ εἴμεθα ἐπὶ τέλους εἶσαι εὐχαριστημένους, πιστεύου;

— Ναι, εἶναι καὶ αὐτὴ μὲ λύσις, καθὼς πᾶσα ἄλλη. Προτιμῶ δὲ νὰ τελειώσω διὰ μίαν.

— Νὰ τελειώσης! Εἶσαι τρελλός; Ἐδῶ ἀρχίζει τὸ στάδιόν σου, ἔπειτα θὰ ἔλθουν αἱ ἐπιτυχίαι.

— Ἀς εἶναι· σὺ μὲ γνωρίζεις· δὲν εἶμαι προληπτικός, ἀλλὰ τώρα ἔχω μίαν προαίθεσιν. Ἡ διαταγὴ αὕτη τῆς ἀναχωρήσεως ἦλθεν εἰς περιστάσεις παραδόξους. Ἐνθ' οὐ ὠμίλεις περὶ ἀθανασίας, ἐγὼ ἐσυλλογίζομαι τὸν θάνατον.

— Πολὺ ἔξυπνος εἶσαι! Ἐγὼ λοιπὸν σοῦ προλέγω ὅτι εἰς τὴν συμπλοκὴν θὰ διαπρέψης καὶ ὅτι θὰ ἐπανέλθῃς πλήρης δόξης. Ἄλλως ποῖος ἔξυπνος καὶ ἂν θὰ πολεμήσωμεν; Αὐταὶ αἱ ἀνταρσῖαι τοῦ βαμπαζανίου εἶναι πολλάκις γελοῖαι καὶ πηγαίνει χαμένος ὁ κόπος μας.

— Δὲν εἶναι παράξενον.

— Ἀλλὰ κινήσου ὀλίγον τέλος πάντων τὴ στρατιώτης εἶσαι;

— Εἶμαι καλλίτερα τώρα, εὐχαριστῶ. Ἡμῶν ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν τῶν ἐπιστολῶν, τὰς ὁποίας ἐγραψα.

— Ἐγὼ εἰς τοιαύτας περιστάσεις μίαν μὲν ἐπιστολὴν γράφω καὶ λέγω· ἀμῆτέρα μου, ἀναχωροῦμεν διὰ μίαν συμπλοκὴν. Εἶναι ἄγνωστον πόσον θὰ διαρκέσῃ ἡ ὑπόθεσις· ἐπὶ τρεῖς μῆνας ἴσως δὲν θὰ λάθῃς γράμμα μου, ἀλλὰ μὴ στενοχωρεῖσαι, σοῦ δίδω τὸν λόγον τῆς τιμῆς μου ὅτι δὲν θὰ μοῦ συμβῇ τίποτε. »

— Ἐγὼ, ἀπήντησεν ἐκεῖνος, ἔκαμα τὴν διαθήκην μου μὲ τέσσαρας λέξεις. Ἐγραψα δὲ καὶ δύο γράμματα, τὰ ὁποία θὰ ἐγχειρίσης σὺ ὁ ἴδιος, ἀκούεις, τὸ ἓν εἰς τὴν μητέρα μου, τὸ ἄλλο εἰς τὴν Ἑλένην. »

(Ἐπεται συνέχεια).

Ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΒΙΟΣ ΕΝ ΑΓΓΛΙΑ

Μία συνεδρίασις τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων. (Συνέχεια τῆς προηγούμενης ἑβδομάδος.)

Ἐκ τῶν δευτερευόντων ἀνδρῶν τοῦ ἀγγλικῆς Κοινοβουλίου, ὁ σὶρ Κάρολος Δίλκε καὶ ὁ μαρκήσιος Ἀρτγκτον εἰσὶν ἄξιοι ἰδιαιτέρας σημασίας, ὡς ἐξῆς ἀντιπροσωπευτικοὶ ἄνδρες καὶ τύποι τῆς τάξεως αὐτῶν.

Καὶ πρῶτον περὶ τοῦ σὶρ Καρόλου Δίλκε. Μόνον ὑπουργός! — τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἐμβόλιμος κραυγὴ κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἐκστῶτος ὑπουργείου Γλάδστον.

Πράγματι, ἐὰν μίλος τι τοῦ νέου ριζοσπαστικοῦ κόμματος ἐφαίνετο γενόμενον ψηλαφητῶν, ὡς λέγουσιν οἱ Ἴταλοι εἰς τὰς παραμονὰς ἐκλογικῶν ἱεροσυνεδρίων, ἰκανῶθεν διὰ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν εἰς τὸν ὑπουργικὸν βῆμα, ὡς λέγουσιν οἱ Ἀγγλοὶ ἐν καιρῷ ὑπουργικῆς κρίσεως, ἀναμφιβόλως οὗτος ἦν ὁ σὶρ Κάρολος Δίλκε.

Ἐνυπῆρχε πόση περιέργεια ἅμα καὶ συμπάθεια ἐν τῇ δημόδιῳ φωνῇ, ἥτις ἐκάλεε αὐτὸν εἰς τὴν ἐξουσίαν! Ἀλλ' ἐνώπιον τοῦ ὑπουργείου Γλάδστον οἶον ἐπὶ τέλους εἶχε σχηματισθῆ, συντηρητικοὶ καὶ φιλελευθεροὶ ἐψέουσθαι ἐπίσημα τῶν προσδοκῶν αὐτῶν. Συνέβη τὸ αὐτὸ περίπου οἶον εἰς ἀκροατήριον, τὸ ὁποῖον εἰσελθὼν εἰς Κόβεντ-Γκάρτεν ὅπως ἀκούσῃ τὴν Ἀδελφίαν Πάττη ἠθέληεν ἰδεῖ παρουσιαζομένην αἰφνης τὴν κ. Ἀλθόαν.

Πρέπει νὰ πιστεύσῃ τις ἄρα γε τὸ ἀδύνατον καὶ ὅτι ἐνυπάρχει ἐν τῇ ὑπόθεσι καλαιὸς τι λόγος παραχηρῶν χρόνων; Ὁ κ. Γλάδστον οὐδέποτε διεκρίθη ἐπὶ ἀμνηστιακῆ, οὐδέ συχωρεῖ σχεδὸν τὸ νὰ μὴ λατρεύῃ τις αὐτὸν ἐν εὐλαβείᾳ γονυκλισίᾳ. Ἀλλὰ συνέβη ποτὲ τῷ κ. Καρόλῳ Δίλκε νὰ μὴ ἀποκρύψῃ τὴν φιλολογικὴν αὐτοῦ ὑπόληψιν πρὸς τὸν συγγραφέα τοῦ Λοβαρίου, τὸν λόρδον Βήκονσφηνδ. Καὶ εἶπε μάλιστα ἐπὶ τούτῳ τὸν κομψότατον λόγον:

— Ἐν τῇ πολιτικῇ προτιμῶ τις πάντοτε τοὺς πολεμικοὺς ἢ τοὺς φίλους.

Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνατολικῶς ζητήματος δὲν ἐκραύγασε μεγαλοφώνως;

— Προτιμότερος εἶνε ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ Τούρκος ἢ ὁ Κοζάκος!

Ὅλα ταῦτα ἀπόζουσιν αἰρέσεως, ὡς καὶ τοσαῦται ἄλλαι γνώμαι σχηματισθεῖσαι ὅπως ἐμποιήσωσι φρικίαν εἰς πάντας τοὺς ἀσπόνδους καὶ παγερούς φιλελευθεροὺς τῶν τριῶν βασιλείων. Ἐν κεφαλαίῳ, ἐνόμισαν ὅτι πρᾶττουσι κατόρθωμα ἀπονέμοντες αὐτῷ ὑποδεστέραν μόνον θέσιν. Ἀλλ' ἴδετε τὴν κακίαν τοῦ δημοσίου. Ἐν τῇ δευτερευούσῃ ταύτῃ θέσει ὅπου ἠθέλησαν νὰ ρίψωσιν αὐτὸν, τὸν σὶρ Κάρολον Δίλκε ἀνα-

ζητεῖ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν. Μεταξὺ ὄλων αὐτῶν τῶν βαθμοφόρων ἀνδρῶν ἐξ ὧν ὁ κ. Γλάδστον ἐσχμάτισε τὸ μινιστεῖον αὐτοῦ, τὴν περιέργειαν ἐλάκει τὸ ζωντανόν, καὶ ζωντανότατον μάλιστα πρότυπον, ὅπερ τοσοῦτον κακοτρόπως παρερρίθη εἰς τὸ δώματιον τῶν φρικαλέων θεαμάτων.

Εἰς ἀγγλὸς δημοκρατικός, ὅστις ἔχει τὸ ὄνομα τῆς ἰδίας αὐτοῦ γνώμης, ἀξίζει τῶντι νὰ φωτόγραφηθῇ καὶ ὑπεράνω τοῦ πύλου τοῦ μυθολογικῆς γενεαλογίας δουκὸς τοῦ Ἀργάιλ. Ἀλλ' ὡς εἶνε καὶ σχεδὸν παρισινός, ἢ τοῦλάχιστον κατὰ τὸ ἥμισυ Γάλλος, ἐν τῷ ἑσπέρῳ καὶ ὁ λόρδος Βρούχαμ. Καὶ ἂν δὲν προχώρῃ μέχρι τοῦ σημείου τοῦ νὰ ὀνομάσῃ τοὺς Παρισίους πρωτεύουσαν τῆς ὑδρογείου σαφίρας, τοῦλάχιστον φρονεῖ καὶ λέγει ἀναφανδὸν ὅτι εἶνε ἡ δευτέρα πατρίς παντὸς φιλοκάλου ἀνθρώπου.

Ἀλλ' ἡ περιγραφή ἀρχίζει περίπου ὡς τὰ παραμύθια. Ἦτο μίαν φορὰν ἑνα ὠραῖον παλληκῆρι δέκα ἐπτὰ ἐτῶν, μὲ μάτια γαλανὰ καὶ ρουστάκι λεπτὸ ξανθόν, τὸ ὁποῖον ἐταξείδεν περὶ εἰς τὴν Εὐρώπην. Εἰς τὰ περίχωρα τῆς Τουλῶν, τὴν ὁποῖαν ἐπεσεύθη ὡς καλὸς Ἀγγλὸς ὅπου ἦταν, διὰ τὰ ἰδῆ τὸν Πλάτων Αἰγιαλόν, τὸ βουνοῦν Φαρόν καὶ ἄλλα μέρη, τοῦ συνέβη νὰ ἀναπαύθῃ εἰς μίαν ἑπαυλιν, ἣ ὁποία ἔφερε τὸ ἑπαρχικὸν ὄνομα ἡ Ἀγρία Ἐξοχή, καὶ εἶπε μὲ τὸν νοῦν του:

— Καλὰ θὰ εἶνε νὰ ζῆ κανεὶς ἐδῶ!

Καὶ ἡ ἐνθύμησις τῶν λευκῶν ἐκείνων τοίχων, τοῦ ἀκτινοβόλου ἡλίου, τῶν μυρικῶν καὶ τῶν ἐλαοδένδρων, τὰ ὁποία εἶνε ἀραδιασμένα ὡσαν τριγύρισμα ἀνάμεσα τοῦ γαλανοῦ Οὐρανοῦ καὶ τοῦ γαλανοῦ χρώματος τῆς Μεσογείου, τοῦ ἔμεινε τὸσον θερμὴ εἰς τὴν νεανικὴν αὐτοῦ καρδίαν, ὥστε ἐπὶ τέλους ἐπραγματοποίησε τὸ ὄνειρόν του— ἀγῶρασε τὴν ἑπαυλιν καὶ ἔλαβε τὴν ἔξιν τοῦ νὰ διαγεμιάζῃ ἐκεῖ κατ' ἑτος, μεταξὺ τῆς ἐποχῆς τῶν περδικῶν καὶ τῆς ἐποχῆς τῶν κοινοβουλευτικῶν τροπολογιῶν.

Εἰς ἐκεῖνας τότε τὰς ἐκδρομὰς ἠδύνατο νὰ συναντήσῃ τις αὐτὸν ἐπὶ τοῦ βουλεβάρτου.

Τὸ καλὸ παλληκῆρι τῶν χρόνων ἐκείνων εἶνε σήμερον ὁ σὶρ Κάρολος Δίλκε—ὁ Σιαρλίη, ὡς ἀποκαλοῦσιν αὐτὸν μετὰ οἰκειότητος οἱ ἐκλογεῖς αὐτοῦ τῆς Σελσέας—τῆς Βελλδιλλης αὐτῆς; ἢ μέλλον εἰπεῖν, τοῦ Μοντροῦζ τοῦ Λονδίνου.

Ἀλλ' ὄχι! Ἡ Σέλσεα δὲν ἠμοιάζει παρὰ τὴν Σέλσεαν καὶ οὐδὲν ἔχει πλέον τὸ ἀνάλογόν ἐν τῇ ὠραίᾳ πόλει τῶν Παρισίων. Ἴνα δώσῃ τις ἰδέαν τινὲς αὐτῆς, καὶ αὐτὴν ἀκόμη ἀτελεῖ, πρέπει νὰ συσάρευσῃ καὶ κατόπιν ν' ἀναπτύξῃ εἰς σχῆμα καρμινοειδὲς πρὸς τὰ πλευρὰ τῆς ὁδοῦ Ρίβολι καὶ τῆς πλατείας Βανδάμης πέντε ἕως ἑξ τετραγώνικα χιλιόμετρα οἰκίσκων ζοφερῶν, ὁδῶν δυσω-

δῶν καὶ καταγωγῶν φρικτῶν, συνειλεγμένων ἐκ τῶν ἐλωδιστέρων τειναγῶν καὶ τῶν ζοφερωτέρων συνοικιῶν δωδεκάδος πρωτεύουσῶν; ἐκεῖ δὲ νὰ φαντασθῇ πληθυσμὸν ὄλον λυσίκομον, φθειρωτότα, ἠμίγυμον, κοράσια μὲ φυσιογνωμίας νεκρῆς καὶ παιδῶν μὲ ὑδροπικίας γαστέρας, μὲ τοίχους εὐρωτιῶντας καὶ ρυπαροὺς, νὰ προσκρούῃ τις τῆδε κακείσε πρὸς ἀνήσυχόν τι πρόσωπον ἢ πρὸς ρακένδυτον μεθυστα καὶ ἀερομαχοῦντα ὡς ἡσημαία τῆς ἀπογνώσεως—ἐπὶ τοῦ συνόλου δὲ τούτου νὰ ἐκτείνῃ τὸν χαλύβδινον οὐραγὸν τοῦ Λονδίνου, ὅστις ἀποπτύει τὸν ἀνθρακα δύω ἢ τριῶν ἑκατομμυρίων καπνοδοκῶν ἢ ἐνίοτε ἀπαισίαν τινὲ λάρμφιν τοῦ ἡλίου, ἥτις ἐρχεται νὰ φωτίσῃ τὸν ρύπον αὐτὸν καὶ καθάλισῃ τὰς κοπρίαις.

Κατὰ διαστήματα ἀνουσία τις ὁδὸς νεῖ, περιστερομένη ὑπὸ οἰκῶν μετὰ προστῶν, βυθίζεται μέχρι τῆς καρδίας τῆς Σελσέας καὶ εἶτα διακόπτεται, ὡς τις προκυμῆα γρανίτου, πληττομένη ὑπὸ τοῦ κύματος τῆς δυστυχίας.

Ἐν μίᾳ τούτων τῶν ὁδῶν κατοικεῖ ἡ οἰκογένεια Δίλκε ἀπὸ δύω ἢ τριῶν ἡδῆ γενεῶν, οἰκογένεια λογίων καὶ ἐφημεριδογράφων,—ἀνθρώποι τίμιαι καὶ ριζοσπαστικοὶ ὅτινες ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱὸν μεταδιβάζουσι παραδόσεις ἀνεξαρτησίας καὶ εὐπαρρησιαστοῦ λόγου,—ὁμοῦ μὲ τὴν διευθυνοῦσιν καὶ τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ Ἀθηναίου, ἐπιθεωρήσεως σαββατιαίας φιλολογικῆς, ἥς ἡ ἐπιτυχία ἐξήγειρε πολλῶν τὸν συναγωνισμὸν.

Ὁ πάππος τοῦ κ. Δίλκε ἦτο κριτικὸς ἐξοχος εἰς ὃν ὀφείλονται σελίδες ἀριστοτεχνικαὶ καὶ ἰδίως ἡ τελευταία λέξις τῆς συζητήσεως περὶ τοῦ ἀληθοῦς συγγραφῆως τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἰουίνου. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἔλαβεν ὡς ἐπίτροπος ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς παγκοσμίους ἐκθέσεις τοῦ 1851 καὶ 1862, καὶ ἐγένετο ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ βαροννέτος.

Ἀναμφίβολον ὅτι ἡ ἄμεσος αὕτη γειννασία πρὸς τοὺς ἀποβλήτους τοῦ Λονδινεῖου πολιτισμοῦ οὐχ ἦττον ἢ ἡ οἰκογενειακὴ ἀτμοσφαῖρα ἐπενήργησεν ἑνωρῖς ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ Καρόλου Δίλκε καὶ συντέλεσεν τὴν δημοκρατικὴν αὐτοῦ κλήσιν.

Ἦδη ἐν τῇ Πανεπιστημίῳ τῆς Κανταβριγίας ἦτο ἀδιάλλακτων δημοκρατικῶν φρονημάτων. Ὁ Τζῶν Στούαρτ Μίλλ ἦτο ὁ ἀνθρωπὸς τοῦ καὶ ὁ Μάτζινγς ὁ θεὸς του. Ἐκθαμβος ἀναμνησθεταὶ ἀκόμη ἕκαστος τὴν ἐν τῇ δημηγύρῃ Μολέ γενομένην κεραυνοβόλον πρότασιν περὶ ἀνεγέρσεως ἀνδριάντος τοῦ μεγάλου Ἴταλοῦ δημοαγωγῶ ἐν τῇ πλατείᾳ ἐκάστου χωρίου ἀναλώμασι τῆς ἐταιρίας. Ἡ πρότασις ἐπεψηφίσθη ἐνθουσιωδῶς, ἀλλ' ἔλειπον τὰ ἀναλώματα ὅπως γένη καὶ ἀρχὴ μόνον ἐκτελέσεως τοῦ ψηφίσματος.

Ἦσαν οἱ χρόνοι τότε καθ' οὓς ὁ κ. Ἰωσήφ

Γουαμπερλαίν — ὁ ἕτερος οὗτος βίροσπαστικός τοῦ ὑπουργείου, — ἔλεγεν ἀναφανδόν:

— Εἰς τῶν φίλων μου διέρχεται τὰς ὥρας αὐτοῦ προσπαθῶν νὰ καταγγέσῃ τὸν πρίγκιπα τῆς Οὐαλλίας εἰς τὰς δημοκρατικὰς ἰδέας· ἐλπίζομεν ὅλοι ὅτι θὰ τὸ κατορθώσῃ, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἠμολογήσῃ τις ὅτι μέχρι τοῦδε τοῦλάχιστον δὲν προώδευσεν πολὺ!...

Τὰ μεγάλα ταῦτα ἀγγλικά πανεπιστήμια ἐν οἷς οὐδὲν μανθάνει τις τὸ ἐπαγγελματικόν, ἀλλὰ μεταλαμβάνει τοσοῦτον ἰσχυρὰς γενικῆς παιδείας, εἶνε ἠμολογουμένως διὰ τὰς διαπύσας τάξεις ἰσχυρὸν ὄργανον διαλογῆς. Ἐκεῖ πρῶτον κατατίθενται αἱ βάσεις τῶν μεγάλων ὑπολήψεων καὶ σπανίως Ἀγγλος δύναται νὰ ὑψωθῇ ἐν τοῖς γράμμασιν ἢ τῇ πολιτικῇ ἀν μὴ διέλθῃ διὰ τῶν πιστηρίων τούτων.

Ὁ Κάρολος Δίλκε ἐξεργόμενος αὐτῶν ὅπως ἐγγραφῇ ἐν τῷ δικηγορικῷ Συλλόγῳ τοῦ Μιδδλε Τάμπλ εἶχεν ἤδη προσελκύσει τὰ βλέμματα τῶν συγχρόνων του. Ἐσηματίσθη ὑπὲρ αὐτοῦ πεποιθήσεις καὶ οὐδεὶς ἀμφέβαλλεν ὅτι ἐμελλε ν' ἀνοίξῃ νέαν φλέβα εἰς τὸ μέγα φιλελεύθερον μετάλλευμα τὸ διήκον διὰ τοῦ πυκνοῦ ὄγκου τοῦ τερατώδους ἐκείνου φουδαλικοῦ συστήματος — τοῦ Ἡνωμένου βασιλείου. — Οὐδεὶς ὅμως προσέδοκα ὅτι ἡ ἐπιτυχία θὰ ἦτο τοσοῦτον ταχεῖα καὶ τοσοῦτον πλήρης. Καὶ πῶς νὰ ὑποθέσῃ τις αὐτὸ βλέπων τὸν Κάρολον Δίλκε ἀποπλέοντα πρὸς περιπλοὺν τῆς γῆς;

Ἀνάματος ὀδοιπόρος, ἐξαιτίας ξιφομάχος (fine lame), κινήγος ἀκούραστος καὶ κοπιώτατος ἀπαράμιλλος, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀρκεσθῇ εἰς ἐκδρομὴν μικροτέραν ἢ νὰ καταναλώσῃ τὸ πλεονάζον τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ. Πρὶν ἢ ἀψήτῃ τῶν δημοσίων, θὰ ἐσκέφθη ὅτι βεβαίως δὲν θὰ ἦτο περιττὸν νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ περιδράμῃ τὸ ἀπέραντον αὐτὸ βρετανικὸν κράτος, ἐφ' οὗ ὁ ἥλιος οὐδέποτε δύει.

Καὶ ἰδοὺ αὐτὸς ἀποδημῆι πρὸς Δυσμάς. Καθ' ὁδὸν πλέων εἰς τὸν Μισουρήν, συναντᾶται μετ' αὐτοῦ κ. Χέπγουορθ Δίξων καὶ συνδέεται μετ' αὐτοῦ. Οἱ δύο νέοι περιηγούνται ἑαυτοῖς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας καὶ μόνον ἀποχωρίζονται εἰς τὴν χώραν τῶν Μορμόνων. Ὁ Δίξων ἀνακάρπτει τότε εἰς Ἀγγλίαν καὶ συγγράφει τὸ βιβλίον ἐκεῖνο, ὅπερ ἔμεινεν ὁ ἀριστος φιλολογικὸς του τίτλος: *Ἡ νέα Ἀμερική*. Ὁ δὲ Κάρολος Δίλκε ἐξακολουθεῖ τὴν περιήγησιν αὐτοῦ, μεταβαίνει εἰς Αὐστραλίαν, ἐπισκέπτεται τὴν Νέαν Ζηλανδίαν, τὴν Ἀγγλικὴν Ἰνδικήν, τὴν Κεϋλάνην, τὸ Κάϊρον καὶ τὴν Τουρκίαν. Εἶτα καὶ αὐτὸς, μετὰ διετῆ ἀπουσίαν, ἐπανερχεται εἰς τὴν μάνδραν καὶ δημοσιεύει τὸ πόρισμα τῶν μελετῶν αὐτοῦ εἰς δύο τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον: *Ἡ μετὰ τὴν Ἀγγλία (Greater Britain)*.

Τοῦτο ἐγένετο τῷ 1868 καὶ ὁ συγγραφεὺς μόλις εἶχεν ἡλικίαν εἴκοσι πέντε ἐτῶν. Ἐπιτυχία καταπληκτικὴ. Οὐδέποτε πρωτόλεια συγγραφεὺς νέου ἀνηπάγησεν μετὰ μείζονος μακίας. Αἱ ἐκδόσεις διεδέχοντο ἀλλήλας κατὰ μῆνα — ἐνῶ ἐξ ἄλλου βροχιδὸν ἐπηκολούθουν καὶ αἱ κλιψιτυπιαὶ τοῦ ἐξαδέλφου Ἰωνάθαν (τῶν Ἀμερικανῶν) — καὶ ὄχι μόνον ἐπιτυχία φημί, ἀλλὰ καλὴ καὶ στερεὰ ἐπιτυχία ἀναγνώσις, ἀζητήσεως καὶ ἀναδημοσιεύσεως. Τὸ Κοινοβούλιον ἀνησυχεῖ ἐκ τῶν γενομένων ὑπὸ τῷ βιβλίῳ ἀποκαλύψεων, οἱ δὲ κυβερνήται τῶν ἀποικιῶν ἠναγκάζοντο νὰ ἠμολογήσωσιν ὅτι οὐδεὶς λέξις ὑπῆρχε πλεονάζουσα ἐν τῷ βιβλίῳ.

Ἄλλη ἱστορία. Ἡ ἐκλογικὴ περίοδος ἦν αἰεὶ καὶ ἡ Σελσέα, ὅλη ὑπερήφανος διὰ τὴν ταχεῖαν δόξαν τοῦ Καρόλου τῆς ἐκσφενδονίζουσας αὐτὴν ὡς ὀβουζιον εἰς τὴν Βουλὴν τῶν κοινοτήτων. Τὸ ἐπάμενον ἔτος ὁ Δίλκε κληρονομεῖ τὸν τίτλον τῆν μεγάλην περιουσίαν καὶ τὴν πλουσίαν φιλολογικὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ μόλις ἤδη εἰκοσιεξαετῆς ἐτύγχανεν εἰς τῶν σημαντικωτέρων ἀνδρῶν καὶ ὁ μᾶλλον ἄκρος τοῦ φιλελεύθερου κόμματος.

Τὸ κοινοβουλευτικὸν αὐτοῦ στάδιον εἶνε γνωστόν. Ἀλλὰ τὸ ἦττον γνωστόν εἶνε ὅτι κατὰ τὸ 1870, ἐν μέσῳ τῶν συμφορῶν τῆς Γαλλίας, ἂν ἐνόμισεν ὅτι ἡ θέσις αὐτοῦ ὡς βρετανοῦ νομοθέτου δὲν τῷ ἐπέτρεπε νὰ στρατολογήσῃ εἰς τὰς τάξεις τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, ὁ αἰρ Κάρολος ἤλλαξεν τούλάχιστον νὰ βοηθήσῃ τοὺς τραυματίας. Ὑπὸ τὸ μετρίφρον ἐνδύμα τοῦ νοσοκόμου ἐξετέλεσεν ὄλην τὴν ἐκστρατείαν τοῦ τρομεροῦ ἐκείνου χειμῶνος.

Μετ' ὀλίγον ἐμελλε καὶ αὐτὸς νὰ πληγῇ ὑπὸ ὀδυνηροτάτης θλίψεως. Νυμφευθεὶς θελκτικῶν σύζυγον, ἣτις εἶχε καταστήσει τὴν ἐν τῇ δόξῳ Σκὸν αἰθούσαν αὐτοῦ τὸ ἐρασιμώτερον ἐντευκτήριον τοῦ σοφοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ κόσμου, τὸ φιλεπικώτερον πρὸς τούτους πρὸς τοὺς ξένους, καὶ πεπαιγμένον πρὸς τοὺς Γάλλους — κ. Δίλκε ἐπέσθη αἰφνης ἐαυτὸν στερηθέντα τῆς ἀξιολόγου τῶν συμβίου, μετ' ἧς ἤλπιζε νὰ διάνοση ὅλον αὐτὸ τὸ στάδιον. Ἀποθηνήκουσα εἶχε παρακαλέσει αὐτὸν νὰ μὴ παραδώσῃ τὸ πτώμα τῆς εἰς τὴν γῆν, ἀλλ' εἰς τὸ πῦρ. Τὴν εὐχὴν ταύτην ἡ εὐλαβὴς αὐτοῦ ἀγάπη δὲν ἠρνήθη. νὰ ἐκπληρώσῃ τοῦθ' ὅπερ δὲν ἔλειψε νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἀγγλικανικὸν κληρὸν ἀφορμὰς μαρμῶν ἀδιακρίτων ὄσφ καὶ πικρῶν.

Περὶ ἑαυτοῦ αὐτὸς ὁ Κάρολος Δίλκε εἶπεν ἔτι εἶνε συγγραφεὺς δεξιός, ἀλλὰ ῥήτωρ στυγνός. Ὅθ' ἦτο ἄδικον νὰ παραδεχθῶμεν τοῦτο ἀβασάνιστον. Ἀναμφιβόλως δὲν ἔχει τὸ ἱερόν ἐκεῖνο πῦρ, τὸ ὅποιον θερμαίνει τὰς συγλεύσεις καὶ μεταρσιᾶ αὐτάς. Μηδὲλως ἀποβλέπων εἰς τὴν

μεγάλῃν εὐγλωττίαν, σχεδὸν καὶ δὲν ἐπιτυχῆσαι αὐτῆς, ἀλλ' ἡ βαθεῖα γνώσις τῶν ζητημάτων τὰ ὅποια πραγματεύεται, αἱ πρόσφατοι πέντε τοι καὶ πικναὶ πληροφορίες τὰς ὅποιας φέρει ἐν αὐτοῖς, ἡ σαφήνεια τῶν θεωριῶν αὐτοῦ, ἡ κριτολογία καὶ πρὸ πάντων ἡ ἀναλλοίωτος αὐτοῦ θυμὸς καθιστῶσιν αὐτὸν ἐν τῶν τρομερῶν συζητητῶν τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων.

Ὅτι δῆποτε καὶ ἀν' ἄλλῃ, πάντοτε ἀκούει τις αὐτοῦ ἀσμένως, διότι πάντοτε θέλει ἀκούσει παρ' αὐτοῦ σπουδῆς ἕξιόν τι καὶ ἀπορρασιτικόν. Περιπλέον ἀσμενίζει τις βλέπων αὐτὸν μετὰ τὴν ὥραν, εὐγενῆ καὶ λεπτὴν αὐτοῦ μορφήν, τὸν χαριεντὰ καὶ εὐρωστον αὐτοῦ κορμὸν καὶ τὸ γλυκὺ καὶ εὐκρινὲς αὐτοῦ βλέμμα. Οὐδεὶς ποτε διδὲι ἐντελέστερον αὐτοῦ τὴν ἰδέαν τοῦ τελείου ὑπαταρίδου, τοῦ εὐπατρίδου ἐκείνου δηλωθέντι, παρ' ἢ ἡ ἀβρότης τῶν τρόπων καὶ ἡ χρηστότης δὲν εἶνε προσωπεῖον, ἀλλὰ ζωτικὴ δύναμις.

Τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν τὴν ἡλικίαν ὁ κ. Κάρολος Δίλκε εἶνε ἤδη παλαιὸς τρίτων τῶν κοινοβουλευτικῶν, καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ πάντες ἔχουσι βαρύτητα. Ἰδοὺ αὐτὸς ἐν τῷ ὑπουργείῳ. Ἡ στιγμή ἐπέστη ἵσως ἵνα εἰπώμεν ὅτι ἔχει περὶ τῆς Αἰγύπτου θεωρίας ὅπως ἰδίως.

Τὸ εἶπε καθαρότατα, πρὸ τετραετίας μόλις, ὅτι ἡ Αἴγυπτος εἶνε βασιλικὴ ἱσπία, ἐφ' ἧς ἡ Ἀγγλία ὀφείλει νὰ ὀρέξῃ τὴν χεῖρα χωρὶς πολυλογίας.

Νὰ συγκρουσθῶμεν ὁμως πρὸς τὴν Παλιαν, ἀνέκραξεν ἐπὶ τῇ ευκαιρίᾳ ταύτῃ, θὰ ἤμην ἡ ἔσχατος τῶν ἀνθρώπων νὰ ἐπιθυμῶσιν τοῦτο! Ἀλλὰ θὰ μεμφμοιρῆσ, τὰς ὁκτῶ πρώτας ἡμέρας, καὶ ἔπειτα οὐδὲ θὰ σκεφθῇ πλέον περὶ τούτου!

(Ἔπεται συνέχεια).

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΤΙΡΥΝΘΙ

Ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἀργους, βορειοανατολικῶς τῆς πόλεως ταύτης, παρουσιάζεται σωρὸς πετρωδῶν ὑψωμάτων ἐν σχήματι νήσιον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ βαλτωδούς τούτου χώρου. Ἐπὶ τοῦ χαμηλοτέρου καὶ μᾶλλον ἐπιπέδου ὑψώματος δύο μιλίων περίπου πρὸς βορρᾶν τῆς Ναυπλίας εἶχε τὴν τοποθεσίαν τῆς ἁρχαίας Ἀκρόπολις τῆς Τίρυνθος, σήμερον καλουμένη Παλαιόκαστρον.

Ἡ Τίρυνς ἦτο ἐνδόξος ὡς πατρίς τοῦ Ἡρακλείου καὶ περίκλυτος διὰ τῶν γιγαντιαίων κυκλωπέων αὐτῆς τειχῶν· λέγει δὲ περὶ τούτου ὁ Πausanias (II 25, 8) «Τὸ δὲ τείχος ὃ δὴ μόνον τῶν ἐρείπιων λείπεται. Κυκλωπῶν μὲν ἔστιν ἔργον, πεπολιῆται δὲ ἀργῶν λίθων, μέγεθος ἔχων ἕκαστος λίθος ὡς ἀπ' αὐτῶν μῆδ' ἂν ἀρχὴν κινῆσθαι τὸν μικρότατον ὑπὸ ζεύγους ἡμιόνων»

λίθου δὲ ἐνήρμοστοι παλαι, ὡς μάλιστα αὐτῶν ἕκαστον ἕρμονιον τοῖς μεγάλοις λίθοις εἶναι.» Οἱ μέγιστοι λίθοι εἶναι κατὰ μέσον ὄρον 2 μέτρων τὸ μήκος καὶ 1 μέτρον τὸ πλάτος καὶ ὕψος: εἶναι μὲν τὰ τεῖχη ἐν πολλοῖς μέρεσι μᾶλλον ἢ ἦττον διατηρημένα, ἐκ δὲ τῶν πολλῶν μεταπεπτωκότων λίθων ἠδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι τὸ ὕψος τῶν τειχῶν τὸ παλαι ὑπερέβαινε τὰ 18 μέτρα. Τὸ ὄγκωδες καὶ ἀκατέργαστον τῶν λίθων ἔσωσεν, ὡς εἶκε, τὰ τεῖχη ταῦτα ἀπὸ καταστροφῆς, διότι ἐὰν ἐκδομοῦντο ἐκ πελεκητῶν πετρῶν ἄς βεβαίως ἦδη πρὸ πολλῶν ἑκατονταετηρίδων μετεχειρίζοντο διὰ τὰ οἰκοδομήματα τῶν γειτνιαζουσῶν πόλεων Ἀργους καὶ Ναυπλίας, οὐδὲ ἔχνος τῆς Τίρυνθος ἔθελε σωθῆ. Ἀλλ' ἀγαθὴ τύχη τοῖς ἀρχιτέκτοσι τῶν νέων πόλεων τούτων ἐυκολώτερον ἦτο νὰ ἀποτάμωσι τὰς ἀναγκαίας αὐτοῖς πέτρας ἀπὸ τῶν βράχων ἢ νὰ θρασύωσι τοὺς ὄγκωδεστάτους λίθους τῆς Τίρυνθος, καὶ οὕτω τὰ τεῖχη ταύτης ἐσώθησαν. Ὅφειλω νὰ παρατηρήσω ὅτι ἡ ἐπωνυμία *τείχη κυκλώπεια* εἶναι ψευδής, προέρχεται δὲ αὕτη ἐκ τῆς παραδόσεως ὅτι οἱ Κύκλωπες ἦσαν οἱ ἐξαιρέτοι ἀρχιτέκτονες. Κατὰ Στράβωνα (VIII 6) «οἱ Κύκλωπες 7 τὸν ἀριθμὸν ἔληθον ἀπὸ Λυκίας καὶ ἐκτίσαν ἐν Ἀργολίδι τεῖχη καὶ ἄλλα οἰκοδομήματα, ἅτινα ἔλαθον τὸ ὄνομα Κυκλώπεια τεῖχη.» Κατὰ τὸν Ἀπολλόδορον (II 2, 1.) καὶ Πausanias (II XVI, 4) εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐκτίσαν τὰ τεῖχη τῆς Τίρυνθος καὶ τῶν Μυκηνῶν. Ἴσως τούτου ἐνεκεν καὶ ἅπασα ἡ Ἀργολίς ἐκαλεῖτο χώρα Κυκλώπων. (Ἡ Κυκλωπία. Ἐυρίπ. Ὀρέστ. 952.) Βεβαίως δύναται τις νὰ ὀνομάσῃ κυκλώπεια τεῖχη ὅλα τὰ τεῖχη τὰ ἐκτισμένα μετὰ πετρῶν ἄνευ πηλοῦ καὶ ἀσβέστου. Ταύτην ὁμως τὴν ὀνομασίαν δύναται νὰ ἔχῃσι μόνον τὰ ἐξῆς:

1) Τὰ τεῖχη τὰ ἐσηματισμένα ὑπὸ μεγίστων ἀκατεργαστῶν λίθων συνηρμοσμένων διὰ μικροτέρων πετρῶν. 2) Τὰ τεῖχη τὰ ἐκδομημένα ὑπὸ μεγάλων πολυγώνων λίθων καλῶς συντεθειμένων. 3) Τὰ τεῖχη (καθὼς βλέπομεν παραπλευρῶς τῆς Πύλης τῶν Λεόντων ἐν Μυκῆναις) τὰ ἐκδομημένα ἐκ μεγίστων κακῶς κεκομμένων τετραγώνων λίθων τεθειμένων εἰς ὀριζοντίους σειράς· ἡ συναρμογὴ δὲν εἶναι τελεία ὥστε μένουσι μικρὰ κενὰ μετὰ τῶν λίθων. Ἀλλ' οἱ τοῖχοι οἰκῶν ἢ ἀκροπόλεων ἐκτισμένοι διὰ λίθων τετραγώνων καλῶς κεκομμένων καὶ τεθειμένων μετ' ἀκριβείας ἄνευ πηλοῦ ἢ ἀσβέστου δὲν δύναται νὰ ὀνομασθῶσι κυκλώπεια. Ὡς π. χ. τὰ μεγάλα ὑπόγεια θησαυροφυλάκια τῶν Μυκηνῶν καὶ τοῦ Ὀρχομενοῦ, καὶ περ' ἀνήκοντα εἰς μεμακρυσμένην ἀρχαιότητα, δὲν δύναται νὰ ἔχῃσι ταιαύτην ὀνομασίαν.

Ὁ βράχος τῆς Τίρυνθος, 270 μέτρων τὸ μήκος, 50 μέχρις 60 μέτρων τὸ πλάτος καὶ 9 ἕως

25 μέτρων τὸ ὕψος, ἐκτείνεται κατ' εὐθείαν γραμμὴν ὑπὸ βορρᾶ πρὸς νότον. Τὸ τεῖχος ἔχει 7 1/2 μέτρα 15 μέτρων τὸ πάχος, ἔχει ἑσωτερικούς οὐχθόλους διαύλους, ὧν περ διακρίνονται τέσσαρες. Ἐν ἐνὶ αὐτῶν τῶ ἔχοντι 27 μ. μήκος καὶ 2 μέτρων 35 ἑκατοστῶν ὕψος ὑπάρχουσι ἐν τῇ ἐξωτερικῇ πλευρᾷ παράδοξα ἀνοίγματα, ἅτινα δύναται τις νὰ παραβάλλῃ πρὸς θυρίδας, καὶ ἅτινα φθάνουσι μέχρι τοῦ ἐδάφους τοῦ διαύλου. Συνίσταται δὲ ἡ Ἀκρόπολις ἐκ δύο περιβόλων, ὧν ὁ εἰς πρὸς νότον τέτραπται καὶ ὕψιλότερός ἐστι τοῦ ἑτέρου 4 μέχρι 5 μέτρων. Καθ' ἑλὴν τὴν ἀρχαιότητα αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες ἐθεώρουν τὰ τεῖχη τῆς Τίρυνθος ὡς ἔργα δαιμόνων, θεωρεῖ δὲ ὁ Πausanias (IX XXXVI) αὐτὰ ὡς ἀρχιτεκτονικὸν ἔργον τοσοῦτον θαυμαστὸν ὡς τὰς Πυραμίδας τῆς Αἰγύπτου. ὁ δὲ Ὀμηρος ἐκφράζει ἕλὸν τὸν θαυμασμόν του ὅν περ αἰσθάνεται ἀποκαλῶν τὴν Τίρυνθα τειχιόσσαν (Ἰλιάδ. II 559).

Κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν ἡ Τίρυνς ὠκοδομήθη (1400 π. Χ.) ὑπὸ τοῦ Προίτου, ὅστις ὑπῆρξε καὶ ὁ πρῶτος βασιλεὺς αὐτῆς, οὗ ὁ υἱὸς Μεγαπένθος καθιέρωσε τὴν πόλιν εἰς τὸν Περσεὺ τὸν οἰκιστὴν τῶν Μυκηθῶν, ὁ δὲ Περσεὺς ἐδωκεν αὐτὴν τῷ Ἡλεκτρίωνι. Ἀλκιμήνη δὲ ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἡλεκτρίωνος καὶ μήτηρ τοῦ Ἡρακλέους, ἐνομφεῦθη τὸν Ἀμφιτρώνα, ὅστις ἐδιώχθη ὑπὸ τοῦ Σθενέλου βασιλέως τῶν Μινυῶν καὶ τοῦ Ἄργους.

Ὁ Ἡρακλῆς κατέκτησε τὴν Τίρυνθα καὶ κατόκησεν ἐν αὐτῇ ἐπὶ μακρὸν χρόνον τούτου ἔνεκεν συγγῶς ἐκαλεῖτο Τίρυνθίος. Μετὰ τὴν κἀθοδὸν τῶν Ἡρακλειδῶν 80 ἔτη μετὰ τὸν τρωϊκὸν πόλεμον αἱ Μυκηναὶ καὶ ἡ Τίρυνς καὶ πολλαὶ ἄλλαι πόλεις ἠναγκάσθησαν νὰ συντελέσωσι εἰς τὴν αὐξήσιν τῶν δυνάμεων τοῦ Ἄργους καὶ δὲν ἔμειναν πλέον ἀνεξάρτητοι. Πλὴν ἡ Τίρυνς ἔμεινε εἰς χεῖρας τῶν Ἀχαιῶν καὶ ἠνωμένη μετὰ τῶν Μυκηθῶν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν, ἔγθα αἱ δύο αὐταὶ πόλεις ἔστειλαν 400 μαχητάς. Πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ συμβάντος τούτου τὸ ὄνομα τῆς Τίρυνθος μετὰ τῶν ἄλλων ἐλληνικῶν πόλεων, αἵτινες ἔλαβον μέρος εἰς τὴν μάχην, ἐχαράχθη ἐπὶ τῆς χαλκίνης στήλης ἣν οἱ Σπαρτιῶται ἀφείρωσαν ὡς βᾶσιν τοῦ χρυσοῦ τρίποδος εἰς τὸν Πύθιον. Ἀπόλλωνα τῶν Δελφῶν ὡς δέκατον τῆς λείας. Ἡ δόξα ἦν ἀπέκτεθαι ἡ Τίρυνς διήγειρε τὸν φθόνον τῶν Ἀργείων, οἵτινες δὲν εἶχον λάβει μέρος κατὰ τὸν μηδικὸν πόλεμον καὶ οἵτινες ἤρχισαν νὰ θεωρῶσι τὴν πόλιν ταύτην ὡς ἐπικίνδυνον γείτονα, ἰδίως ὅτε ἐπολέμουν τοὺς Γυμνησίους, οἵτινες διέμειναν ἐπὶ πολὺν χρόνον ὑπὸ τὰ κυκλάπεια ταῦτα ἐρείπια καὶ ἦσαν καθ' ὅλον τούτο τὸ διάστημα κύριοι τῆς χώρας. Οἱ ἐπαναστάται ἐπὶ τέλους ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποταχθῶσιν, ἀλλ' ὀλίγον

μετὰ ταῦτα οἱ Ἀργεῖοι κατέστρεψαν τὴν πόλιν καὶ μέρος τῶν τειχῶν αὐτῆς καὶ ἠνάγκασαν τοὺς Τίρυνθίους νὰ μεταναστεύωσιν εἰς Ἄργος. Κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα (VI. σελ. 373) μετηναστεύσαν εἰς τὴν Ἐπίδαυρον.

Τῆς οὕτως περιεδομένης Τίρυνθος τὴν ἀνασκαφὴν ἐπεχειρήσαμεν ἀρχαίοντος Μαρτίου ε.ε. συνεργούντος καὶ τοῦ ἀρχιτέκτονος Dörpfeld, ὅστις διηύθυνεν ἐπὶ 4 ἔτη τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ὀλυμπίας τὸ ἀρχιτεκτονικὸν μέρος, καὶ εἶτα προσελήθη ἐπίκουρος κατὰ τὴν συνέχειαν τῶν ἐν Τροίᾳ ἀνασκαφῶν. Ἡ ἄνω ἀκρόπολις τῆς Τίρυνθος κατεῖχετο ἅπασα ὑπὸ γιγαντιαίου μεγάρου, οὗ τὸ κατώτερον μέρος τῶν τοίχων σώζεται εἰσὶν ἐπίσης σώζεται καὶ τὸ ἐξ ἀσβεστοῦ κατεσκευασμένον δάπεδον. Τὸ κάτω μέρος τῶν τοίχων τούτων συνίσταται ἐκ λίθων μετὰ πηλοῦ συνηρησμένων· τὸ ἄνω ὅμως μέρος αὐτῶν συνίσταται ἐκ ὠμῶν πλίνθων, ὧν τὰ συγκρίματα εὐρίσκονται πολλαχοῦ τῆς ἀκροπόλεως. Πλείστοι κίονες ὑπεβάσταζον τὸ μέγαρον τούτο, ὧν αἱ πιτᾶνοι λίθου βᾶσεις σώζονται κατὰ χώραν. Ἐκ τῶν κίονων εὐρέθη μέχρι τοῦδε ἐν κιονόκρανον ἀρχαϊκῶν δωρικῶν ρυθμῶν καὶ μία ἐκ τιτάνου λίθου ζωφόρος, μετὰ ἐγγεγραμμένων ἀνθεμίων. Αὕτη εἶναι ὁμοία κατὰ πάντα πρὸς τὰς ἐκ πορφύρου ζωφόρους τὰς ἐν Μυκηναῖς εὐρεθείσας. Ἡ ζωφόρος αὕτη ἐκτὸς τῶν ἀνθεμίων εἶναι κεκοσμημένη ὑπὸ ἀναριθμητῶν ὑελίνων τεμαχίων συμπεπλεγμένων ἐν εἰδῇ ψηφιδωτοῦ. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ μεγάρου ἐνδείκνυει δύο διαφόρους ἐποχάς· ἐπίσης δὲ ἐποχὰς ἐνδείκνυσι καὶ τὰ ἐν αὐτῷ εὐρεθέντα πῆλινα ἀγγεῖα, διότι μέγα μέρος αὐτῶν εἶναι ἐντελῶς ὅμοια τοῖς παναρχαίοις ἀγγείοις· τοῖς ἐν τοῖς βασιλικῶν τάφοις τῶν Μυκηθῶν εὐρεθείσιν. Βύρθησαν ὅμως καὶ πλείστα τεμάχια ἀγγείων φερόντων ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας διάφορα γεωμετρικὰ σχήματα καὶ μορφὰς ζῶων χονδρῶν γεγραμμένας. Τὰ τοιαῦτα ἀγγεῖα πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν Μυκηθῶν τάφων ἔθεωροῦντο ὡς τὰ ἀρχαιότατα τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἐν Μυκηναῖς εὐρέθησαν πολὺ ἀρχαιότερα τούτων, καὶ ταῦτα ὅμως δὲν εἶναι μεταγενέστερα τῆς 9ης π. Χ. ἐκτοναετηρίδος. Πρὸς τούτοις εὐρέθησαν ἐντὸς τοῦ δαπέδου τοῦ μεγάρου καὶ πλείστα πῆλινα ἑδωλα ὅμοια τοῖς τῶν Μυκηθῶν καὶ πλείστα μαχαίραι ἐκ πυρίτου λίθου. Δίθινα ἐργαλεῖα ὀλίγηστα εὐρέθησαν ὅμοια καὶ ὀρειχάλκινα. Ἡ μάλιστα σπουδαία ἀνακάλυψις εἶναι ἡ ἐπὶ τῆς ἀμφοκίας τῶν τοίχων τοιχογραφία, ἐν ποικιλῶν τοῖς χρώμασι διασκευασμένη, ἐν ἣ εὐρηθῆναι καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἀπεικονίσεις καὶ τὰ σχέδια προσῆ τῆς ὁροφῆς τῆς εὐρεθείσης ὑφ' ἡμῶν ἐν τῷ θαλάμῳ τοῦ θεσαυροφυλακίου τοῦ Ὀρχομενοῦ.

Ἀθήνησι τῇ 10 Ἀπριλίου 1884.

ΣΟΦΙΑ ΣΧΑΒΙΜΑΝΝ.

**ΕΚΘΕΣΙΣ
ΝΗΜΕΙΩΝ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΑΓΩΝΟΣ**

Χεῖρις Ὑψηλάντου. — Ὁδοὺς Μάρκου Μπατίτση. — Ἡ σφαῖρα ἧτις ἐφόρευσε αὐτόν.

Τὴν δεξιὰν χεῖρα, ἣν ἀπόλεσεν ὁ Ἀλέξ. Ὑψηλάντης κατὰ τὸ 1812 ἐν τῇ μάχῃ τῆς Δρέσδης ἀντικατέστησεν εἶτα διὰ δερματίνης χειρίδος πεπληρωμένης στυπίου, ἧτις συνέσφιγγε τοὺς δακτύλους δυνάμει ἀπλοῦ τινος μηχανισμοῦ καὶ ἀνεπλήρου οὕτω κατ' ὄψιν τοῦλάχιστον τὸ ἀποκοπὴν μέλος. Ἐν τῇ Ἐκθέσει φαίνεται πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ ἡ χεῖρις αὕτη ἐκτεθειμένη ὑπὸ τοῦ κ. I. Καβελλάρη. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐκθέτου εἰκόλομεν ὅτι οὗτος τυγχάνει συγγενῆς τοῦ Καββαλοπούλου ἐκείνου τοῦ θεράποντος τοῦ Ὑψηλάντου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀτυχοῦς πρίγκηπος ἡ χεῖρις ἐφυλάχθη φαίνεται ὑπὸ τοῦ πιστοῦ ἀκίτου, ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ ὁποίου ἀπέμεινε μέχρι τοῦ νῦν. Οὕτω πιστοποιεῖται καὶ ἡ ταυτότης τοῦ πολυτίμου τούτου ἐκθέματος, περὶ τῆς ὁποίας καὶ ἐν τῇ ἐπισήμῳ τῆς ἐκθέσεως καταλόγῳ ὑποδηλοῦται ἀμφιβολία τις δι' ἐνὸς ἐρωτηματικῶν σημείου.

Δύο ἄξια λόγου ἐκθέματα ἀναφερόμενα εἰς τὸν Μάρκον Μπότζαρη κείνται ἐντὸς τῆς αὐτῆς ὑλοσκεποῦς θήκης. Τὸ μὲν εἶνε ὁδοὺς γόμφος ἀνήκων εἰς τὸν ἥρωα τοῦ Καρπενησιῶ, τὸ δὲ αὐτὴ ἡ σφαῖρα ἧτις ἐφόρευσε αὐτόν. Ὁ ὁδοὺς ἀπεσπάσθη ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου Γερῆν ἐκ τῆς σιαγόνης τοῦ περιμανοῦς νεκροῦ, ὅταν οἱ Ἄλβανοὶ ἐξέθαψαν τὸ πτώμα ἵνα σκυλεύσωσιν αὐτό, διότι ἐνόμιζον ὅτι εἶχε ταφῆ μετὰ τῶν ὀπλων του καὶ τῶν βαρυτίμων ἐνδύματων. Ἡ δὲ σφαῖρα ἐν τῇ ἀνακομιδῇ τῶν λειψάνων εὐρέθη ἐντὸς τοῦ κρανίου καὶ ἐφυλάχθη ὡς πολυτίμον· κειμήλιον ἐν τῇ οἰκογενείᾳ Μπότζαρη, ἧτις ἐκθέτει νῦν αὐτὴν ὑπὸ μικρὸν ὑέλινον κώδωνα.

Παρ' αὐτοῖς ἐλκύει τὴν προσοχὴν τῶν ἐπισκεπτῶν ἡ θεὰ συντετριμμένου τινός παλαιῦ ὀρολογίου. Ἡ ἐπισημηματικὴ πινακὶς ἀναγράφει ὅτι ἀνήκε τούτο εἰς τὸν I. Παπαρηγόπουλον, διερμηνέα τοῦ Ρώσσου ναυάρχου Ἄβδακ, συνετριβῆ δ' ἐν τῇ νηυμαχίᾳ τοῦ Ναυαρίνου ὑπὸ σφαῖρας τούρκικῆς ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ κόλπου τοῦ κητόρος, ὅστις καὶ διεσπάθη οὕτως.

Ἐτέρα ἄξια μνείας ἀντικείμενα ἐντὸς τῶν ὑλοφυλάκτων θηκῶν μετροῦμεν τὴν καπνοσακούλαν τοῦ Ἡραίου ναυάρχου Ἀποστόλη, τὸν χρυσοῦσαντον ζωστήρα, ἐν ἔφερον ὁ Καποδίστριας κατὰ τὰς ἐπισήμους ἡμέρας, φιλοτεχνηθεῖσα ὑπὸ τῆς κυρίας Ἐυναῶν, τὸν ἡλικιὸν γνάμονα τοῦ Ἰακώβου Τομπάζη, τὸν δακτύλιον τοῦ Ὀδυσσεῶς Ἀνδρούτσου, ὡς καὶ δύο βαρυτίμους ἱμαμίδες δωρηθέντας αὐτῷ ὑπὸ τοῦ

Ἀληπαῶ τῶν Ἰωννίνων, ἐπὶ δὲ τοὺς σφραγιδολίθους τῶν δύο στραταρχῶν τοῦ Μωριά καὶ τῆς Ρούμελης, τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ Καραϊσκάκη.

Ἐν τῷ κέντρῳ τῆς αἰθούσης ἀνήρτηται ἐντὸς περιχύσου πλαισίου τρεῖς μεγαλόσταυροι συνδεόμενοι πρὸς τρία μεγάλα ὀνόματα. Ὁ μὲν ἀνήκε τῷ Ναυάρχῳ Ἄνδρ. Μιαούλῳ, μετὰ τὸν θάνατον δ' αὐτοῦ ἐπιστραφεὶς κατὰ τὰ νενομισμένα πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, ἀπεδόθη καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ὀθωνος εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ θανόντος, εἰς ἐνδειξὴν ἐξαιρέτου ἐθνικῆς τιμῆς, ὁ δ' ἕτερος ἀνήκε τῷ I. Κουντουριώτῃ καὶ ἀπέμεινε τῇ οἰκογενείᾳ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Ὁ τρίτος μεγαλόσταυρος εἰν' ἐκεῖνος ὃν κατέθηκεν ὁ Ὀθων ἐπὶ τῶν ὀστέων τοῦ Καραϊσκάκη ἰδίᾳ χεῖρι.

Μεταβαίνοντες ἐκ τοῦ κέντρου πέραν εἰς τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τὸ βάθος περιεραζόμεθα τὸ ξύλινον πιεστήριον, ὅπερ ἐδωρήσατο ὁ Φερρῆνος Διδότος εἰς τὴν ἑλλ. Κυβέρνησιν κατὰ τὸ 1821 καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐξετυπώθησαν αἱ πρῶται ἐλληνικαὶ ἐφημερίδες. Παρ' αὐτῷ δὲ κείται καὶ τμήμα μέγα σιδηροῦν ἐκ τοῦ πιεστηρίου τῶν Ἑλληνικῶν Χρονικῶν ὑπολειφθέν, ὅπερ ἀπεσπάλη ὑπὸ τοῦ Δήμου Μεσολογγίου.

Καὶ μεταξύ τῶν δύο τούτων συμβόλων τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, ἐν ἀντιθέσει προβάλλει τῆς βαρβαρότητος καὶ τῆς τυραννίας σύμβολον, μέγας ὀρειχάλκινος δίσκος, σκευὸς χρησιμεῖον τοῖς τούρκοις ἀντὶ τραπέζης γεύματος, καλούμενον δὲ *σοφρᾶς*.

Ὁ σοφρᾶς οὗτος ἀνήκεν εἰς τὸν Ἀλάμπεην τοῦ Ἀγρινίου, ἐσυλήθη δὲ ὑπὸ τοῦ Δ. Μακρῆ κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως ταύτης. Μετάχλιον χάρτου προσκεκολλημένον ἐπὶ τοῦ μετάλλου περιέχει τοὺς πρώτους στίχους δημοῦδος ἔσματος ἐξυμνοῦντος τὴν πράξιν ταύτην καὶ τὴν ἀνδρείαν τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Ζυγοῦ.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ἡ Κυρία. — Γιάννη, ἐπήγες γιὰ τὸ φόρμα μου ποὺ σοῦ εἶπα;

Ὁ Γιάννης. — Μάλιστα, κυρία· μὰ τὸ ἔχομεν ἔξω νὰ στεγνώσῃ, γιὰτὶ ἐβράχηκε ἰς τὸ δρόμο!

— Ἐβράχηκε καινούργιο φόρμα! Ὄχι, δυστυχία μου! Μὰ δὲ σοῦ εἶπα, ἀνδρῆ, νὰ πιάσῃ βροχὴ νὰ πάρῃς ἐν' ἀμάξῃ νὰ τὸ φέρῃς.

— Μὲ τὴν ἀμάξα ἦλθα; Κυρία.

— Μὰ τότε λοιπὸν πῶς ἐβράχηκε; Ὅχι ἔλαμψε τὴν ἀνοσίαν νὰ πάρῃς ἀνοικτὴ ἀμάξα!

— Ὄχι, κυρία, ἡ ἀμάξα ἦτο κλειστὴ· μὰ ἐγὼ ἐκάλησα ἐμπρὸς μὲ τὸν ἀμάξᾳ ὅπου κάθουμαι πάντοτε,

και έτσι, με τη δυνατή βροχή που είχε πιάσει, εδρά-
χθηκε το φόρεμα!

Δύο στενοί φίλοι συναντώνται καθ' ὄδον.

— Δὲν ἤξεύρεις, ἀδελφέ, τί φοβερὸν πρᾶγμα μοῦ
συνέβη! λέγει ὁ εἰς. Ἡ ἀθλία ἡ γυναῖκά μου σή-
κώθηκε καὶ μοῦ ἔφυγε χθὲς τὸ βράδυ χωρὶς αἰτία,
χωρὶς τίποτε! . . .

— Τί; ἡ γυναῖκά σου σοῦ ἔφυγε! . . . Μόνον ἐγὼ
δὲν τὴν ἔχω τέτοια τύχη!

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Ὁ βίος ἡμῶν εἶνε τοιοῦτος, ὥστε καὶ μὴν ἡ ἀπου-
σία φοβερῶν δυστυχημάτων πρέπει νὰ λογίζεται ὡς
μέγα εὐτύχημα.

Τὸ συμφέρον λαλεῖ παντοίας γλώσσας, μυρία δὲ
ὑποκρίνεται πρόσωπα, καὶ αὐτὸ τὸ τοῦ ἀφιλοκερδοῦς.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

« Ἄξιον μνημεῖον τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀγῶνος, διη-
γεῖται ὁ Τερτσέτης, (Διήγ. Συμβάντων τῆς Ἑλλην.
Φυλῆς) εἶνε ἡ ἀπάντησις τοῦ λαοῦ τῆς Μεσσηνίας
εἰς τὸν Ἰμπραήμ, ὁ ὁποῖος ἔστειλε νὰ βάλῃ
φωτιὰ καὶ ἔξακουρὶ εἰς τὰ δένδρα, ἂν ὁ λαὸς δὲν
προσκυνήσῃ. — « Ἡ ζωὴ σου, ἔλεγεν εἰς τὸν Κεχα-
για σου, θὰ μοῦ πληρώσῃ τὴν ζωὴν ὅποιοιδήποτε
στρατιώτου μου φονεῖσθῇ, διότι δὲν σὲ στέλνω νὰ πολε-
μήσῃς, ἀλλὰ νὰ κούσῃς ». Ἴδου ἡ ἀπάντησις τῶν
Μεσσηνίων εἰς τὴν προστάγην τοῦ Ἰμπραήμ νὰ
προσκυνήσουν:

— « Ὅτι αὐτὸ ὅπου μᾶς φοβερίζεις, νὰ μᾶς κόψῃς
καὶ κόψῃς τὰ καρποφόρα δένδρα μας, δὲν εἶνε τῆς
πολεμικῆς ἔργον· διότι τὰ ἀψυχὰ δένδρα δὲν ἐναν-
τιώνονται εἰς κανένα· μόνον οἱ ἄνθρωποι ὅπου ἐναν-
τιώνονται ἔχουνε στρατεύματα καὶ σκλαβόνας· καὶ
ἔτσι εἶνε τὸ δίκαιον τοῦ πολέμου· μετὰ τοὺς ἀνθρώ-
πους καὶ ἔχει μὲ τὰ ἀψυχα δένδρα· ἔχει τὰ κλαριά νὰ
μᾶς κόψῃς, ἔχει τὰ δένδρα, ἔχει τὰ σπῆτια τοῦ μᾶς
ἐκαψῆς, μόνον πέτρα ἐπάνω! εἰς τὴν πέτρα νὰ μὴν
μείνῃ, ἡμεῖς δὲν προσκυνοῦμε· τί τὰ δένδρα μας ἂν
τὰ κόψῃς καὶ τὰ κόψῃς, τὴν γῆν δὲν θέλει τὴν σηκί-
σεις, καὶ ἡ ἔδρα ἡ γῆς τοῦ ἐξ ἔραψῃς, αὐτὴ ἡ ἔδρα
γῆς μένει δίκῃ μας καὶ τὰ ματακάνει. Μόνον ἕνας
Ἕλληνας νὰ μείνῃ πάντα ὁ πολεμοῦμε, καὶ μὴν
ἐλαίξῃς πῶς τὴν γῆν μας ὅτι τὴν κόψῃς δίκῃ σου.
βγάλτο ἀπὸ τὸ νοῦ σου. »

Ὁφέλιμον μάθημα δύναται νὰ ἀρισθεύσῃ οἱ πολι-
τευόμενοι ἀναγνωσάντες τὴν εἰλικρινῆ καὶ εὐσυνειδη-
τον παρηγοίαν, μεθ' ἧς ὁ Ἐρθερτ Σπένσερ, ὁ διά-
σημος Ἀγγλος συγγραφεὺς, ἀπέκρουσεν ἐσχάτως
βουλευτικὴν τινὰ ὑποψηφίότητα προσφευθεῖσαν αὐτῷ.
« Ἰσθῶτον ἡ κατάστασις τῆς υἱείας μου, γράφει ὁ

Σπένσερ, μοὶ ἐπιβάλλει τοιαύτας προφυλάξεις, ὥστε
ἀπὸ ἐνὸς ἔτους ἀναγκάζομαι νὰ οἰκουῶ κατὰ τὸ
πλεῖστον, καὶ νὰ ἐργάζομαι μόνον ἐπὶ τρεῖς ὥρας
καθ' ἑκάστην. Πλὴν τούτου νομίζω ὅτι κακῶς θὰ
ἔπραττον νὰ ἀλλάξω ἐπάγγελμα ἐν τοιαύτῃ ἡλικίᾳ.
Σήμερον οἱ νόμοι παρασκευάζονται μᾶλλον ἔξω τοῦ
Κοινοβουλίου, ὅπερ μόνον περιορίζεται εἰς τὸ νὰ εἰσ-
άγῃ καὶ καθιερώσῃ αὐτοὺς διὰ τῆς ἐπιψηφίσεως. Τέλος
δὲ οἱ πολιτικαὶ μου ἰδέαι εἰσὶ κατὰ πολὺ διάφοραι
τῶν ἰδῶν τῶν ὑφισταμένων πολιτικῶν κομμάτων.
Φοβοῦμαι λοιπὸν ὅτι θὰ εὐρίσκωμαι εἰς διηλεκτὴν δια-
φωνίαν πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς μου, διότι ἡ συνειδήσις μου
οὐδέποτε θὰ μοὶ ἐπιτρέψῃ νὰ ἐπιδοκιμάσω μέτρα, τὰ
ὁποῖα οἱ ἐκλογεῖς ἤθελον μοὶ συστήσει νὰ ψηφίσω, οὕτω
δὲ θὰ ἠναγκάζομαι νὰ καταθέσω τὸ βουλευτικὸν ἀ-
ξίωμα, ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκλογὴν μου. »

Κατὰ τινὰ νεωτάτην στατιστικὴν ὁ πληθυσμὸς τῆς
Ἰαπωνίας ἀνέρχεται σήμερον εἰς 36,600,118 κατοί-
κους, διαιρουμένους ὡς ἑπεται:

Βασιλικὴ οἰκογένεια	5
Οἰκογένειαι τῶν βασιλικῶν πριγκίπων	34
Εὐγενεῖς	3204
Οἱ ἀρχαῖοι σαμουράι ἢ τιμαριῶται	1,931,824
Ὁ λαὸς	34,665,051

Ἐν τῷ πληθυσμῷ τούτῳ ἀριθμεῖται 1 ἱερεὺς ἐπὶ
382 κατοίκων. Ὑπῆρχον δὲ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1881
ἱερεῖς τοῦ βουδδᾶ ἐν ὅλῳ 94,126· πλὴν δ' αὐτῶν καὶ
πολυάριθμοι ἱεραπόστολοι καθολικαί, διαμαρτυρούμε-
νοι κτλ.

Κατὰ τὰς γενομένας ἀρχὴ τοῦδε ἀξιοπλάταις
βυθιομετρήσεις, τὸ μέγιστον θαλάσσιον βάθος, 8613
μέτρα, εὐρέθη ἐν τῷ μεγάλῳ Ὠκεανῷ πρὸς ἀνατολὰς
τῶν Κουρλίων. Καὶ ἐν τῷ Ἐλληνικῷ Ὠκεανῷ εὐρέ-
θη βάθος 8000 μέτρων. Κατὰ μέσον ὄρον τὸ βάθος
τῆς θαλάσσης δύναται νὰ ὑπολογισθῇ εἰς 3400 μέ-
τρα, τὸ δ' ἐμβαδὸν πάντων τῶν θαλασσῶν ἡμῶν ἀνέρ-
χεται εἰς 3,188,000 τετρὰκτα μίλια. Ἐὰν πᾶσα ἡ
ἐξέχουσα τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης στερεὰ κατε-
βυθίζετο ποτε εἰς τὴν ἀπεράντων ταύτην καταβύθισιν,
ὄχι ἐπλήρου μέλλει τὸ εἰκοστὸν αὐτῆς μέρος.

Κατὰ βουλγαρικὴν στατιστικὴν ὁ πληθυσμὸς τῆς
Βουλγαρικῆς ἡγεμονίας ἀνήρχετο τὸν Ἰανουάριον
1882 εἰς 2,007,919 άτομα ἐξ ὧν 1,027,803
ἄρρενες καὶ 980,116 θήλειαι. Κατὰ θρησκείαν διη-
ροῦντο ὡς ἑξῆς· ὀρθόδοξοι 1,404,409, ἐξ ὧν
718,615 ἄρρενες καὶ 685,794 θήλειαι. Μωαμεθικαὶ
578,068, ἐξ ὧν 296,168 ἄρρενες καὶ 281,892
θήλειαι. Ἰσραηλῖται 11,108, ἐξ ὧν 5,913 ἄρρενες
5,190 καθολικαί 5,582, Γρηγοριανοὶ 3,576 καὶ
διμαρτυρούμενοὶ 3,501. Ἐννοεῖται βεβαίως ὅτι κατὰ
τὴν στατιστικὴν ταύτην οὐδὲ εἰς Ἑλλήν ὑπάρχει ἐν
Βουλγαρίᾳ. Κατὰ τὰς γλώσσας εἰς ὁμίκοσθι διαφέ-
ρται ὁ πληθυσμὸς τῆς Βουλγαρίας εἰς ὁμιλοῦντας τὴν
Βουλγαρικὴν 1,345,507, τὴν τουρκικὴν 527,284
τὴν βλαχικὴν 49,064 τὴν ἀθιγγανικὴν 37,600 καὶ
διαφόρους γλώσσας 48,464, οὐδ' εἰς δὲ πάλιν σημει-
οῦται ὁμιλῶν τὴν ἑλληνικὴν.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Καρομυλά 1884. — Β' 770.